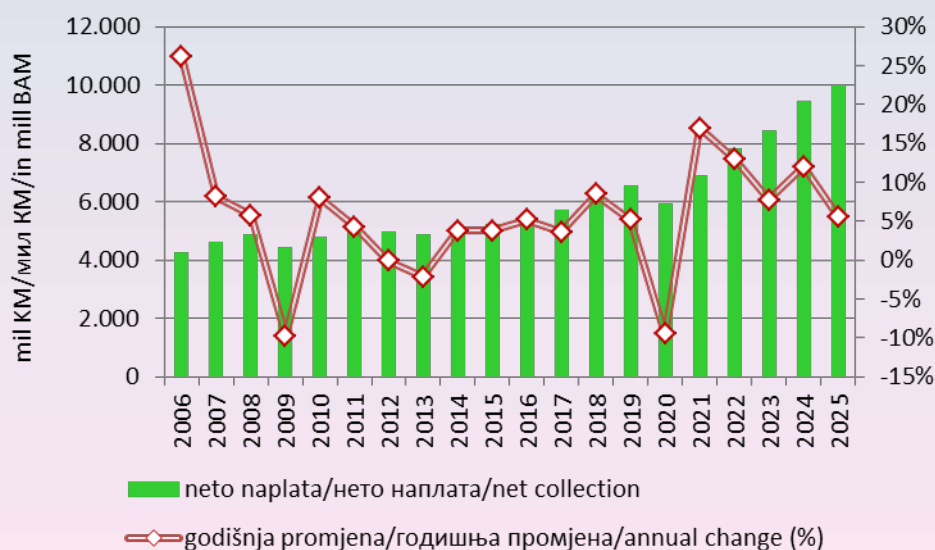

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМЈА Билтен

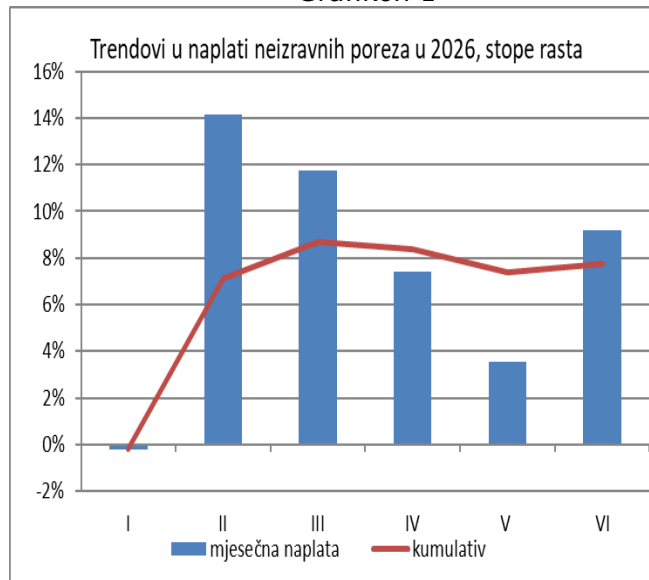
Broj
Број
Number **253/254**

juli/avgust 2026 – srpanj/kolovoz 2026 – јули/август 2026 – July/August 2026

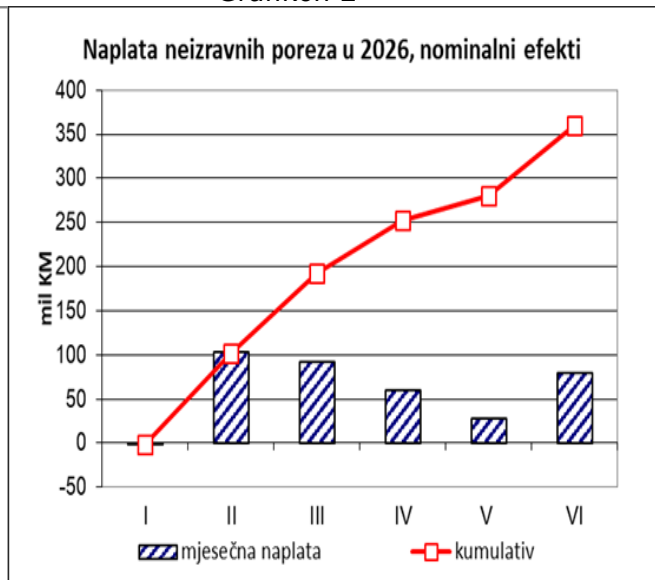
Uz ovaj dvobroj

Prema preliminarnom izvještaju o gotovinskom toku na JR UNO u lipnju 2026. je naplaćeno 1,114 mlrd KM bruto prihoda od neizravnih poreza, što je za 80,3 mil KM više nego u istom mjesecu 2025. Isplate povrata su bile neznatno veće, te je neto naplata neizravnih poreza iznosila 941,2 mil KM, što predstavlja rast od 9,2% u odnosu na lipanj 2025. Na razini prvog polugodišta 2026. bruto prihodi od neizravnih poreza su iznosili 6,077 mlrd KM. Isplate povrata su bile manje za 31 mil KM, te je ostvarena neto naplata neizravnih poreza u iznosu od 5,015 mlrd KM. U prvom polugodištu 2026. ostvaren je rast neto prihoda od neizravnih poreza od 7,7%, odnosno naplaćeno je 360,1 mil KM više u usporedbi sa istim razdobljem 2025.

Grafikon 1

Grafikon 2

Iz usporednog pregleda neto naplate neizravnih poreza mogu se uočiti dva razdoblja (Grafikon 1). U siječnju 2026. je ostvaren nulti rast, a u narednih pet mjeseci stopa rasta kumulativne naplate se kreće u rasponu 7,1% (veljača) i 8,7% (ožujak). Kolebanje mjesečnih stopa rasta se odrazilo i na efekte naplate u apsolutnom iznosu (Grafikon 2). Energetska kriza, prouzročena ratom sa Iranom, dovela je do velikog pada naplaćenih prihoda od trošarina na derivate nafte i, posljedično, putarine, u travnju i svibnju 2026., što je djelimično kompenzirano neočekivanim rastom neto PDV-a. Antikrizna politika oporezivanja derivata nafte bila je u fokusu javnosti BiH u ožujku i travnju, kad su maloprodajne cijene dizela dostigle svoj povijesni maksimum. U Biltenu objavljujemo analizu efekata tih mjera u članicama, iz kojih se mogu izvući pouke korisne za vođenje antikrizne trošarinske politike u BiH u budućim enegetskim krizama.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Utjecaj smanjenja trošarina na dizel u EU u razdoblju ožujak - travanj 2026 na maloprodajne cijene dizela	2
Analiza prihoda od trošarina na bezalkoholna pića i tekući trendovi	13

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik
lektor : Darija Komlenović, prof. Anglistike

Utjecaj smanjenja trošarina na dizel u EU u razdoblju ožujak - travanj 2026 na maloprodajne cijene dizela

(autor: dr.sc. Dinka Antić)

Izbijanjem rata na Bliskom istoku koncem veljače 2026. snažno je pogođeno tržište energenata, na prvom mjestu naftnih derivata. Prekid opskrbe Europe dosadašnjim morskim rutama doveo je do naglog rasta cijena energenata nakon što su se iscrpjele zalihe koje su nabavljene prije izbijanja krize. U cilju ublažavanja rasta cijena derivata nafte, koje se prenosi i na cijene ostalih dobara i usluga, države koriste različite mjere, između ostalog i smanjenje trošarina na derivate nafte.

U Bosni i Hercegovini, od pojave krize, stalno se u fokusu javnosti nalazi inicijativa o privremenom ukidanju ili smanjenju trošarina na derivate nafte¹. Odjeljenje je prilikom izrade travanjskih srednjoročnih projekcija prihoda od neizravnih poreza procijenilo potencijalne statičke efekte ukidanja trošarina na derivate nafte na mjesečnoj osnovi, te ostale dinamičke implikacije. Ujedno su pobrojane i ostale implikacije i prepreke implementaciji takve porezne mjere².

Jedan od argumenata zagovornika ukidanja trošarina na derivate nafte u BiH je bio da je to praksa mnogih zemalja, pogotovo članica EU. Da bi se moglo utvrditi da li se radi o efikasnoj praksi potrebna je dubinska analiza. Analiza trošarinske politike članica EU u vrijeme rata na Bliskom istoku temelji se na podacima Europske komisije prikupljenih od članica. Ograničena je na dizel, s obzirom na nizak udio benzina u ukupnoj potrošnji pogonskih goriva. Podaci uključuju kretanje stope trošarina na dizel, kretanje stope PDV-a i prosječne ponderirane maloprodajne cijene dizela u razdoblju siječanj - travanj 2026. Analiza ima za cilj da pokaže da li je, i, ako jeste, u kojoj mjeri smanjenje poreznog opterećenja dizela doprinijelo smanjenju prosječne ponderirane maloprodajne cijene ovog pogonskog goriva.

OPOREZIVANJE DERIVATA NAFTE U EU

Porezno opterećenje derivata nafte uključuje trošarine i PDV-e. U svrhu komparacija oporezivanja derivate nafte u BiH sa članicama EU struktura poreznog tereta derivate nafte u BiH uključuje trošarinu, putarinu i PDV-e. U svrhu komparacije stope trošarina uzimaju se zajedno trošarina i putarina, jer putarina *de facto* predstavlja trošarinu koja ima specifičnu raspodjelu. Ona dijelom pripada proračunima, a dijelom ima namjenski karakter, za financiranje izgradnje autocesta i ostalih putova³. Svrha putarine je irelevantna za analizu trošarina na derivate nafte.

Imajući u vidu da sustavi PDV-a u članicama EU uključuju sustav stopa – standardnu, parking, snižene stope, a neke i nultu, kod oporezivanja derivata nafte u članicama se uglavnom primjenjuje standardna stopa PDV-a. Stope PDV-a u članicama na energente se kreću od 17% u Luksemburgu do 27% u Mađarskoj (Grafikon 1⁴). Komparacija sa BiH pokazuje da BiH ima najnižu stopu PDV-a u odnosu na sve članice, sa izuzetkom Luksemburga.

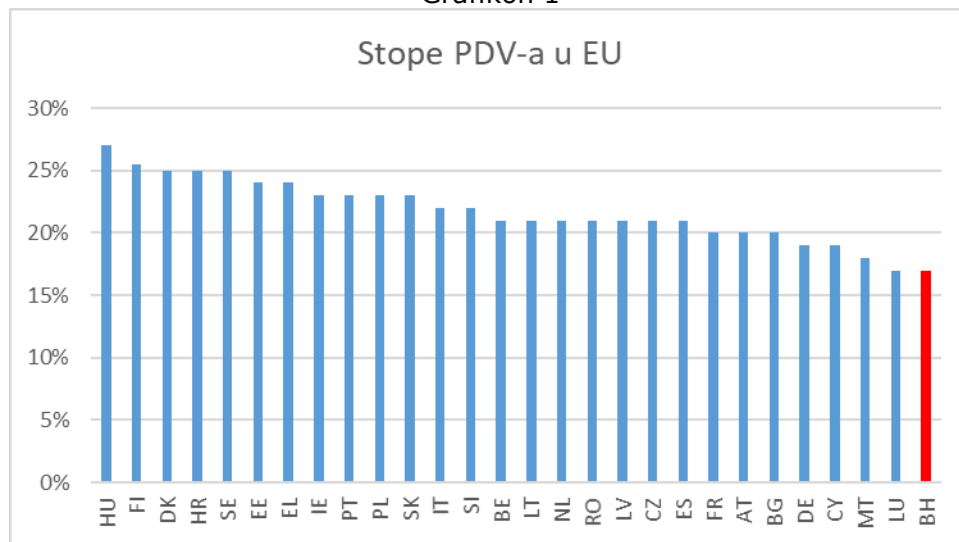
¹ Izmjene Zakona o trošarinama kojima se omogućava da se trošarine privremeno ukinu na prijedlog Vijeća ministara u razdoblju od šest mjeseci usvojene su u Zastupničkom domu Parlamenta BiH 16/3/2026. Za primjenu izmjena Zakona potrebno je da ih usvoji i Dom naroda.

² Više o tome u projekcijama prihoda od neizravnih poreza za razdoblje 2026-2029, poglavlje IV – Rizici, OMA Bilten br. 251/252, svibanj/lipanj 2026, www.oma.uino.gov.ba.

³ "Proračunska" putarina od 0,15 KM/l zajedno sa naplaćenim PDV-om, prihodima od trošarina i carine, čini tank prihoda od neizravnih poreza za financiranje svih razina vlada u BiH. Uvedena je od strane entiteta još 2002., nešto kasnije i od strane Brčko Distrikta, da bi reformom sustava neizravnog oporezivanja bila 1/1/2005 preuzeta u jedinstveni Zakon o trošarinama u BiH i zadržala se u novom Zakonu iz 2009. Namjenska putarina je uvedena u BiH novim Zakonom o trošarinama 1/7/2009 u iznosu od 0,10 KM/l. Izmjenama Zakona od 1/2/2018 namjenska putarina je povećana na 0,25 KM/l.

⁴ U grafikonima se koriste uobičajene kratice za članice: AT-Austrija, BE-Belgija, BG-Bugarska, CZ-Češka, CY-Cipar, DE-Njemačka, DK-Danska, EE-Estonija, EL-Grčka, ES-Španjolska, FI-Finska, FR-Francuska, HR-Hrvatska, HU-Mađarska, IE-

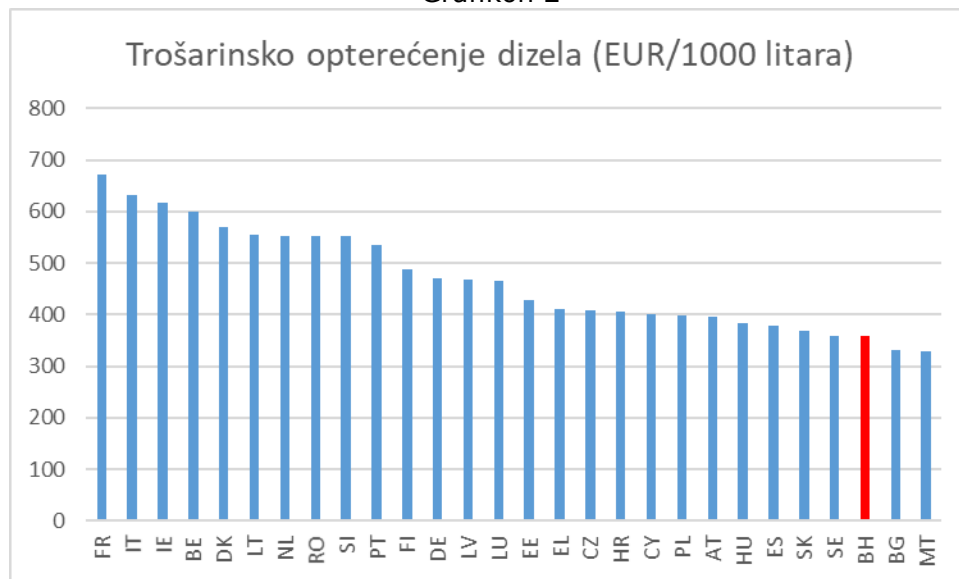
Grafikon 1

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB) na dan 1/1/2026; prikaz autora

Sve članice EU, kao i zemlje koje su kandidati za članstvo, trebaju primjenjivati minimalne standarde oporezivanja trošarinom. Kada se radi o derivatima nafte minimalna trošarina za dizel i kerozin iznosi EUR 330, a za bezolovni benzin EUR 359, iskazano za 1000 litara. Prema posljednjim podacima o visini stope trošarine na dizel u članicama, prije izbijanja rata sa Iranom, najvišu stopu trošarine na dizel ima Francuska EUR 690,2/1000 litara, a najnižu Malta i Bugarska na razini minimuma EU. Trošarinsko opterećenje dizela u BiH čini trošarina od 0,30 KM / l i putarina od 0,40 KM / litri, što, preračunato prema standardima EU, iznosi EUR 357,9 za 1000 litara (Grafikon 2).

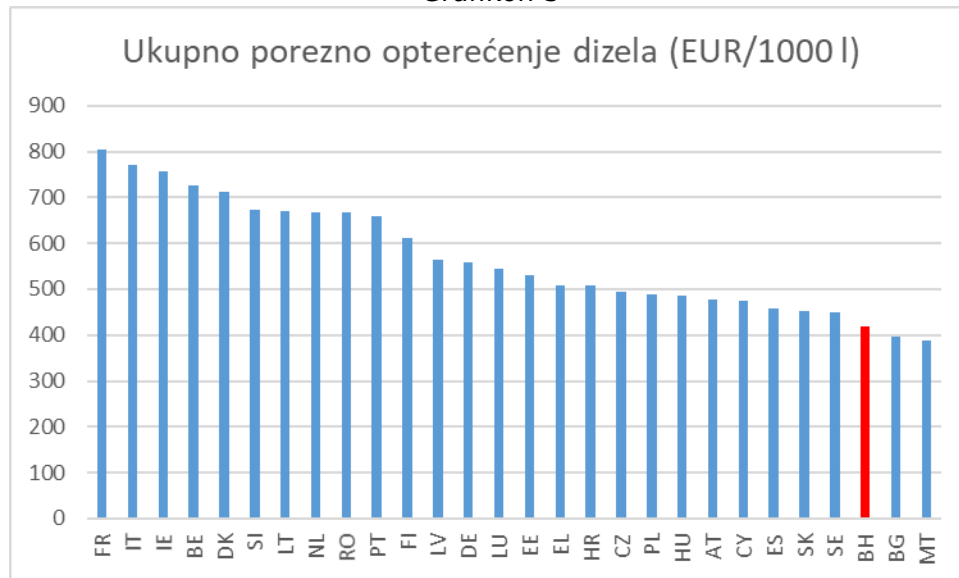
Grafikon 2

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB) na dan 1/1/2026; prikaz autora

Slična je situacija i kada se radi o ukupnom poreznom opterećenju dizela, uključujući trošarinu i pripadajući PDV-a, sa nijansama u poziciji članica zbog razlika u stopama PDV-a (Grafikon 3).

Grafikon 3

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB) na dan 1/1/2026; prikaz autora

ODGOVOR ČLANICA NA ENERGETSKU KRIZU

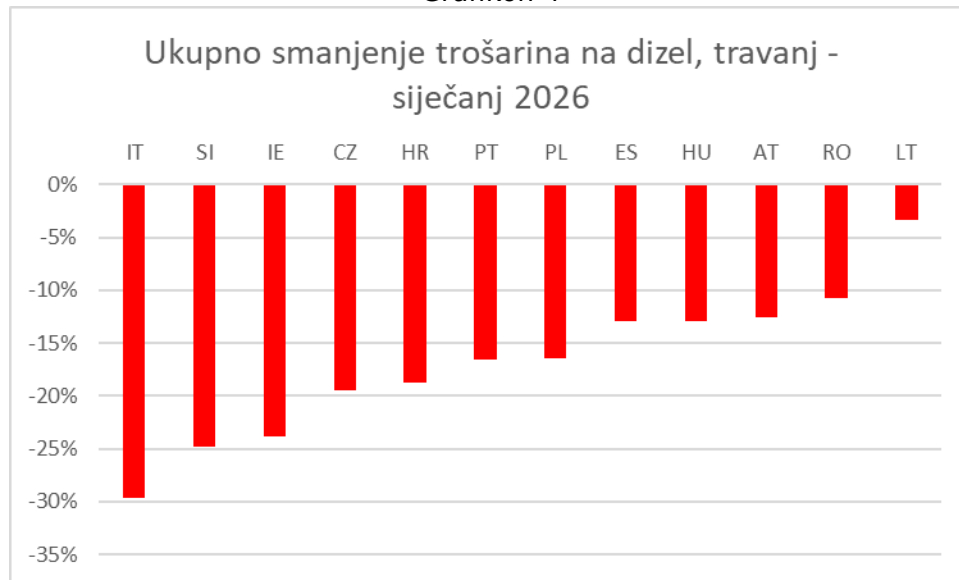
U cilju ublažavanja rasta cijena derivata nafte i suzbijanja rastuće inflacije članice EU koriste različite mjere, ekonomske i fiskalne. U sferi ekonomskih mjera one koje su imale robne rezerve intervenirale su na tržištu povećavajući ponudu derivata po nižim cijenama ili su smanjile marže distributerima derivata. Pored ekonomskih najčešće se koriste fiskalni instrumenti: smanjenje poreznog opterećenja derivata nafte (trošarine i PDV-a) ili proračunski, subvencije i dotacije, ciljano prema ugroženim sektorima (npr. poljoprivreda, transport) ili pojedincima. Sve mjere su privremenog karaktera, u očekivanju brzog smirivanja ratnih tenzija i postizanja mirovnog rješenja između glavnih aktera.

Prema podacima Europske komisije od 27 članica privremeno smanjenje trošarina na dizel je uvelo ukupno 12 članica, od kojih su dvije uvele mjeru koja podrazumijeva kombinaciju smanjenja trošarine i smanjenja stope PDV-a. Nakon početnog šoka sljedećih osam članica je u drugom dijelu ožujka 2026. smanjilo trošarina na dizel: Španjolska, Hrvatska, Mađarska, Irska, Italija, Poljska, Portugal i Slovenija. U travnju su trošarine smanjile sljedeće članice: Austrija, Češka, Litvanija i Rumunija. Smanjenje trošarina je išlo najviše do visine minimalne trošarine EU od EUR 330/1000 litara. Dva su razloga za takvu politiku. Da bi se smanjila stopa trošarina ispod minimalne trošarine EU potrebna je suglasnost Europskog vijeća i Komisije. Iz tog razloga izmjene stope trošarina su sprovodile članice sa višim stopama trošarina koje su imale prostora za smanjenje, za razliku od onih čija je trošarina na dizel na razini ili vrlo blizu minimalne trošarine EU, kao što je slučaj i sa BiH. Drugo, potrebno je voditi računa i o proračunskim implikacijama rezanja prihoda od trošarina.

Zanimljiv je slučaj Mađarske i Portugala koji su u mjesec dana (druga polovica ožujka – prva polovica travnja) čak pet puta mijenjali stope trošarina na dizel. Radi se o "izmjenama", jer su se dešavala i povećanja i smanjenja, u vrlo kratkim vremenskim intervalima, kao da su se vršila tjedne prilagodbe situaciji na tržištu nafte. Španjolska i Poljska su kombinirale smanjenje trošarina i smanjenje stope PDV-a.

Ukupno smanjenje stope trošarina na dizel na koncu travnja 2026. u odnosu na početak 2026.godine u članicama koje su smanjile trošarinu prikazano je na Grafikonu 4.

Grafikon 4

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB, Oil Bulletin); izračun i prikaz autora

Najveće smanjenje je bilo u Italiji, blizu 30%, potom u Sloveniji i Irskoj. Najmanje smanjenje je bilo u Litvaniji. Većina članica koje su pristupile izmjenama trošarinske politike smanjile su stopu trošarine u rasponu između 10% i 20%.

Konačno, u borbi sa visokim cijenama derivata i rastućom inflacijom Hrvatska je koncem travnja 2026. uvela "plivajući" PDV-e, koji podrazumijeva davanje ovlasti Vladi Hrvatske da u kriznim situacijama mijenja stopu PDV-a na derivate nafte bez izmjene Zakona o PDV-u.

Preostalih 15 članica nije mijenjalo stopu trošarine na derivate nafte nakon izbijanja rata sa Iranom. Početkom 2026.godine pet članica je imalo redovito povećanje ili manje korekcije trošarine na dizel, a Švedska je značajnije smanjila trošarinu. Preostale članice nisu mijenjale trošarine dulji niz godina⁵.

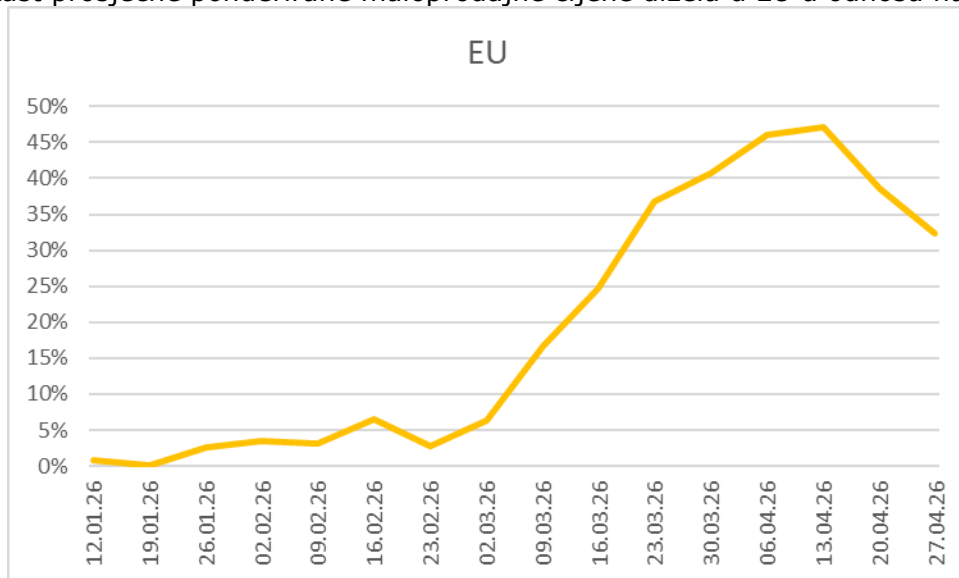
IMPLIKACIJE IZMJENA POREZNIH POLITIKA NA KRETANJE MALOPRODAJNIH CIJENA DERIVATA NAFTE

Očekivalo se da će smanjenje trošarina na dizel dovesti do smanjenja maloprodajnih cijena dizela, maksimalno za iznos ukinutog dijela trošarine i pripadajućeg PDV-a.

Da bi se donijeli određeni zaključci potrebno je sagledati kretanje prosječne ponderirane maloprodajne cijene dizela, sa uključenim porezima, u cijeloj EU (Grafikon 5). Primjećuje se snažan uspon od početka ožujka do polovice travnja kada rast maloprodajnih cijena dizela dostiže maksimum i od tada nastupa silazni trend, koji može biti posljedica globalnog smanjenja cijena nafte na svjetskom tržištu, nakon pokrenutih mirovnih pregovora između SAD i Irana, kao i nacionalnih mjera koje su donosile članice, ekonomskih i fiskalnih, od kojih je smanjenje trošarina mjera koju je javnost podržavala.

⁵ Malta je posljednji put mijenjala trošarinu 2016., Grčka 2017., Finska 2021., Njemačka 2023., Belgija, Kipar i Slovačka 2024., a Danska 2025.

Grafikon 5: Rast prosječne ponderirane maloprodajne cijene dizela u EU u odnosu na 1/1/2026

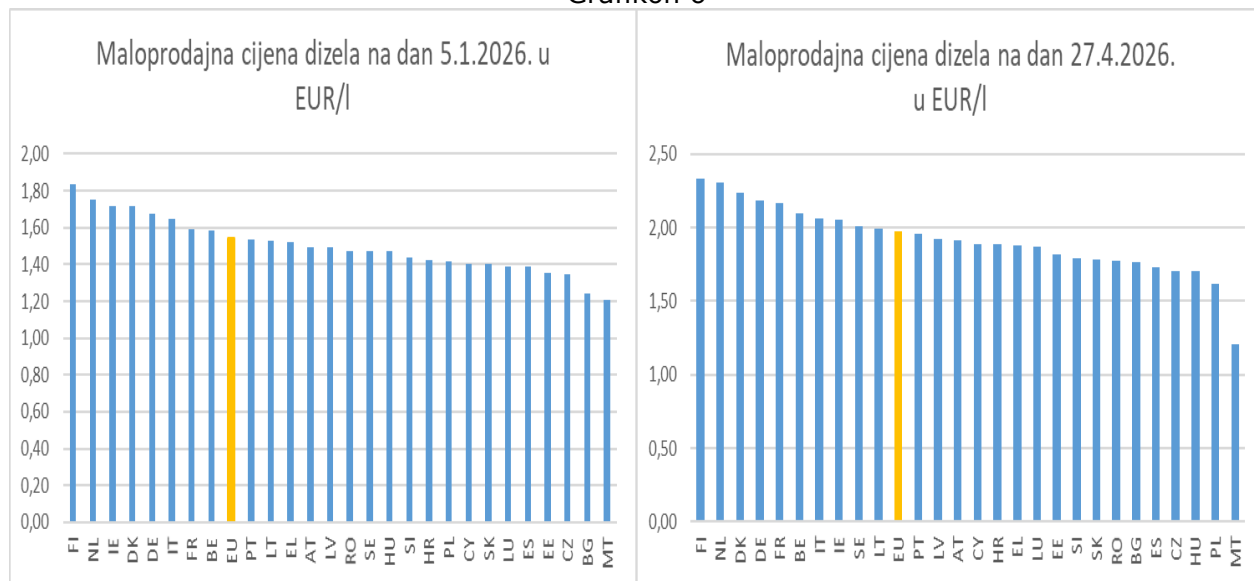

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB, Oil Bulletin); izračun i prikaz autora

Međutim, treba imati u vidu da su velike i razvijene članice EU, sa dominantnom potrošnjom energenata, uglavnom zadržale stope trošarine na razini prije krize, što u velikoj mjeri utječe na kretanje cijena na razini EU. To se jasno vidi iz komparacije maloprodajnih cijena u članicama na početku 2026.godine i na koncu travnja (Grafikon 6).

Koncem travnja prosječna ponderirana maloprodajna cijena dizela u EU je iznosila EUR 2,09/l (Grafikon 6, desno), što je za 32% više nego na početku godine (Grafikon 6, lijevo). Može se zaključiti da je koncem travnja više članica sa cijenama iznad prosjeka EU.

Grafikon 6

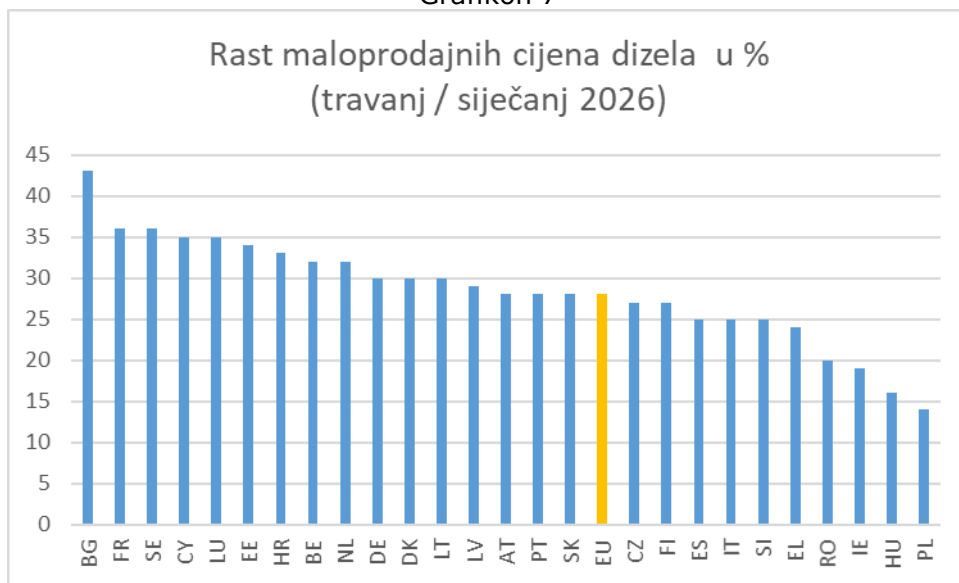

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB); prikaz autora

Najveći rast maloprodajnih cijena dizela u prva četiri mjeseca je imala Bugarska, potom razvijene članice EU-15 (Grafikon 7). Iznenađuje visok rast cijene dizela u Hrvatskoj. S druge strane, najniži rast maloprodajnih cijena dizela je imala Malta, potom Poljska i Mađarska. Superniska cijena dizela na Malti u jeku energetske krize rezultat je kombinacije tri faktora: trošarine u visini minimuma

EU, niske stope PDV-a od 18% i obilnih vladinih subvencija iz proračuna. Na taj način je teret krize prenesen sa distributera (ukoliko bi se smanjile marže) i izravnih potrošača (prevaljivanjem na prodajne cijene) na cijelo društvo⁶.

Grafikon 7

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB); izračun i prikaz autora

Treba imati u vidu prilikom analize trendova u članicama da u EU postoji veliki broj rafinerija, što ima pozitivne efekte na cijene derivata nafte u članicama u kojima se nalaze, za razliku od onih članica koje ovise o uvozu derivata nafte⁷.

Isto tako, važna je i početna pozicija, bazna cijena na početku godine. Viša bazna cijena kod komparacija daje manju stopu rasta. To je od važnosti kod sagledavanja efekta smanjenja poreznog opterećenja u Španjolskoj i Poljskoj, koje je, pored smanjenja trošarina, uključivalo i drastično smanjenje stope PDV-a, koji je *ad valorem* porez i kreće se ovisno o visini prodajne cijene (Grafikon 8). Obje zemlje su trošarinu na dizel smanjile na minimum EU (EUR 330/1000 litara). Ukupno smanjenje trošarina na dizel u Španjolskoj je iznosilo 12,9%, a u Poljskoj 16,5%. Španjolska je stopu PDV-a smanjila sa 21% na 10%, a Poljska sa 23% na samo 8%. Sličnu mjeru je Poljska uvela i u 2022. zbog energetske krize izazvane ratom u Ukrajini.

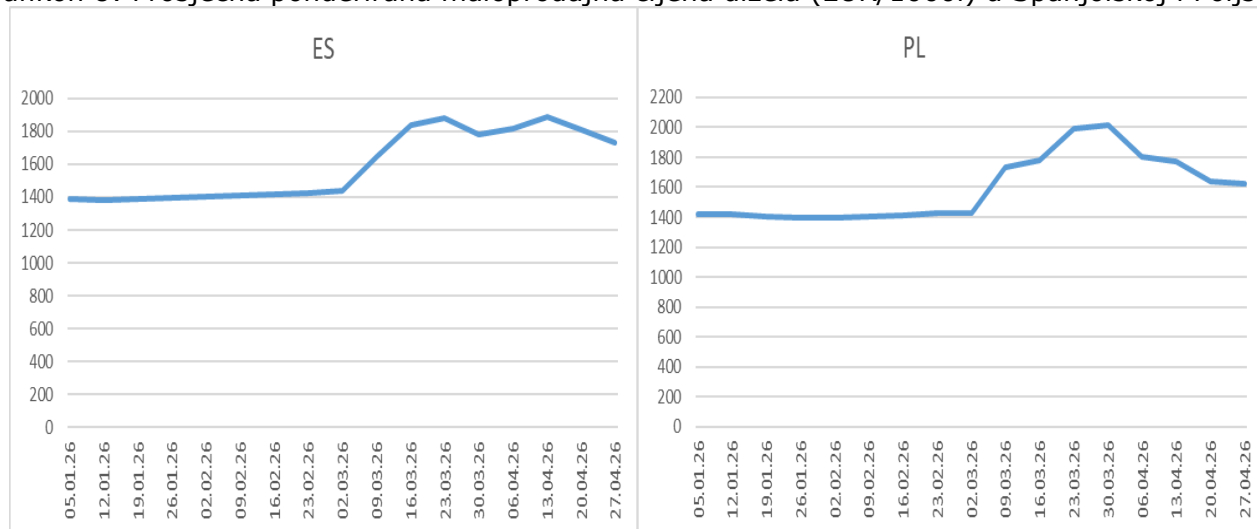
Drastično rezanje poreza u ove dvije članice je proizvelo različite efekte. Španjolska (Grafikon 8, lijevo) je poreze na dizel smanjila 23/3/2026. Cijena dizela u Španjolskoj je nakon toga malo pala, da bi ponovno porasla do maksimuma polovicom travnja, a od tada je u padu, što odgovara trendu u EU. Poljska (Grafikon 8, desno) je poreze smanjila sedam dana kasnije, 30/3/2026., što je tada bio i maksimalna razina rasta cijena. Nakon toga cijene su u padu, dijelom i zbog ukupnog trenda u EU, koji je posljedica globalnih trendova na tržištu nafte. Efekat rezanja *ad valorem* poreza se vidi iz kalkulacije prosječne ponderirane cijene dizela u obje članice na početku godine i koncem travnja 2026. U apsolutnom iznosu smanjenje stope PDV-a na dizel je imalo dvostruko veći efekat na razinu cijena dizela od smanjenja trošarina⁸.

⁶ Prema procjenama Vlade bez subvencija cijena dizela bi bila veća čak za EUR 0,45/l. <https://www.independent.com.mt/articles/2026-03-08/local-news/Fuel-would-be-up-to-45-more-expensive-without-government-subsidies-Abela-says-6736287833>

⁷ Prema dostupnim podacima samo šest članica EU nema rafinerije nafte. Izvor: www.concawe.eu

⁸ Ukupni gubitak prihoda u prosjeku na litri dizela u Španjolskoj je bio EUR 0,14/l, od čega PDV-a EUR 0,09/l, a u Poljskoj EUR 0,21/l, od čega PDV-a EUR 0,14/l.

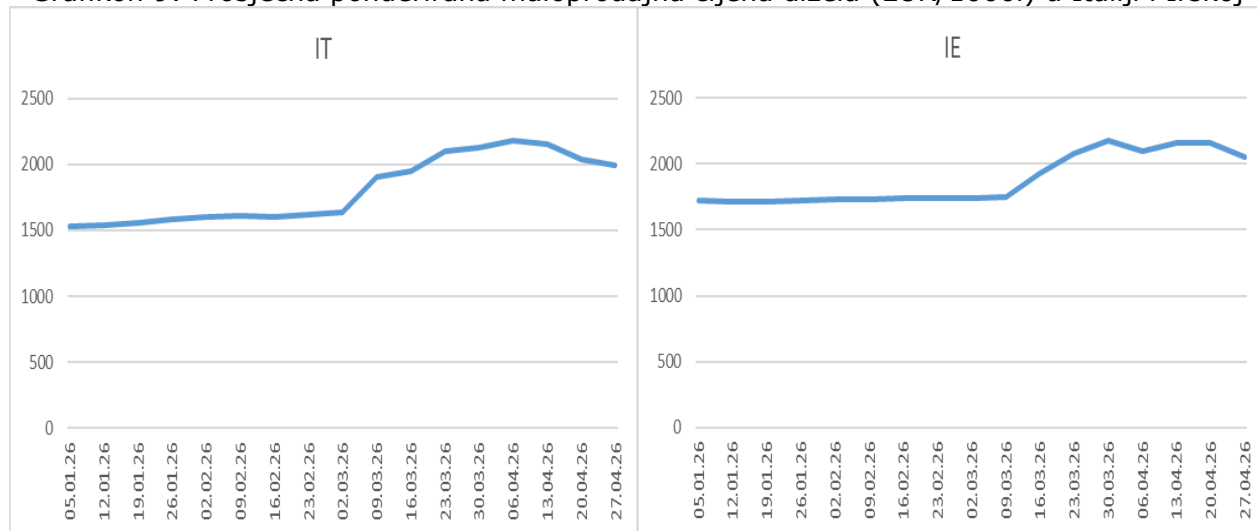
Grafikon 8: Prosječna ponderirana maloprodajna cijena dizela (EUR/1000l) u Španjolskoj i Poljskoj

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB, Oil Bulletin); prikaz autora

Italija i Irska su smanjile trošarine na dizel 16/3, odnosno 25/3/2026. Smanjenje trošarina u Italiji je iznosilo 29,7%, a u Irskoj 23,9%. Međutim, nakon smanjenja trošarina primjetan je nastavak trenda rasta cijena u obje zemlje, vjerovatno, uzrokovan pogoršanjem na svjetskom tržištu, ali se ne smije odbaciti ni loša praksa trgovaca da pri smanjenju poreza efekat na cijene bude manji od ukinutog poreznog tereta. U Italiji su cijene nastavile rasti kao da nije bilo smanjenja trošarina (Grafikon 9, lijevo), te su počele padati tek u drugoj polovici travnja. Slično je i u Irskoj (Grafikon 9, desno).

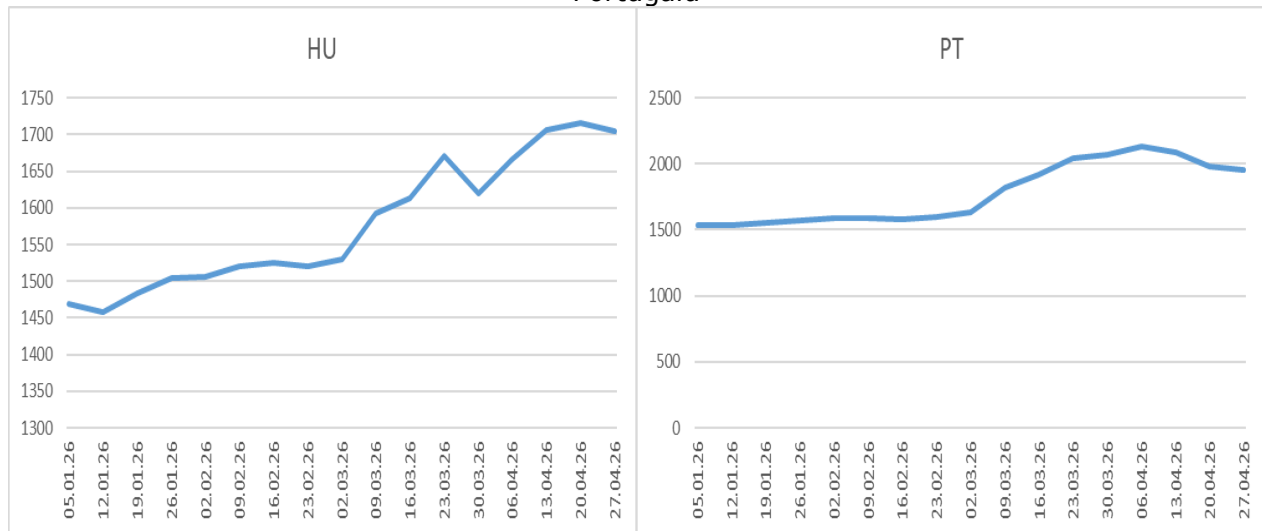
Grafikon 9: Prosječna ponderirana maloprodajna cijena dizela (EUR/1000l) u Italiji i Irskoj

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB, Oil Bulletin); prikaz autora

Slična je situacija i u Mađarskoj i Portugalu, koji su smanjivali trošarine u nekoliko navrata, ukupno 12,9% u Mađarskoj i 16,6% u Portugalu. Najveće smanjenje trošarina u Mađarskoj je bilo 23/3, nakratko iza toga su cijene dizela pale, ali su ponovno rasle, bez obzira na naredna tri manja smanjenja trošarina (Grafikon 10, lijevo). Slično, Portugal je smanjivao trošarine u pet navrata, najviše 16/3, no, to, očigledno nije imalo efekta na cijene, koje su, naprotiv, počele rasti do druge polovice travnja (Grafikon 10, desno).

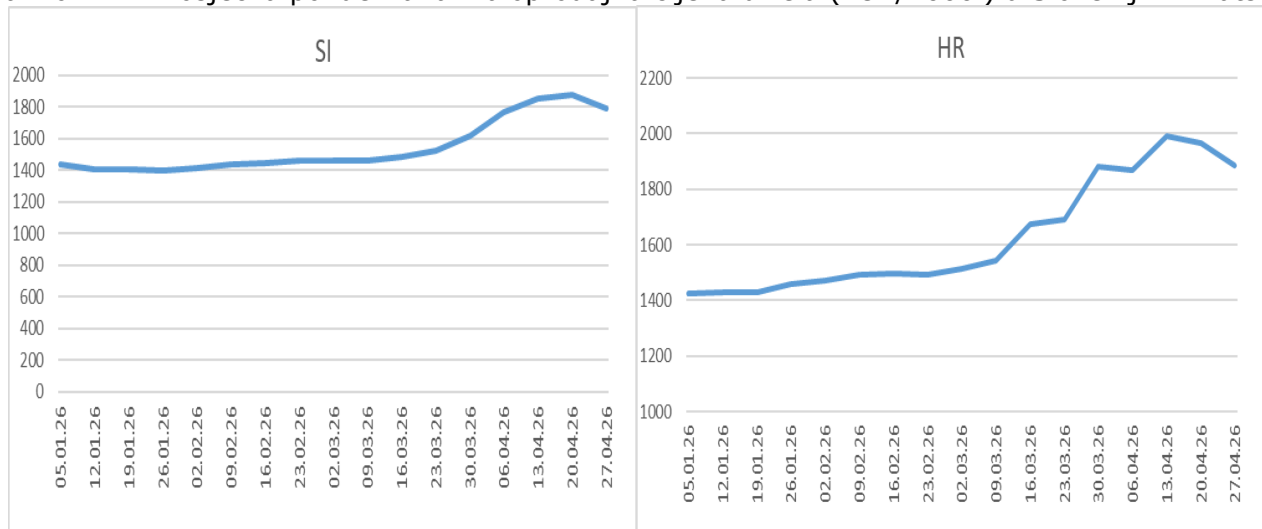
Grafikon 10: Prosječna ponderirana maloprodajna cijena dizela (EUR/1000l) u Mađarskoj i Portugalu

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB, Oil Bulletin); prikaz autora

Analiza kretanja cijena dizela u nama najbližim članicama Sloveniji i Hrvatskoj pokazuje sličan obrazac kao i u gore navedenim članicama koje su smanjile trošarine na dizel. Slovenija je smanjivala trošarine u dva navrata 16/3 i 24/3, ukupno za 24,8%. Kretanje cijena (Grafikon 11, lijevo) pokazuje da to nije imalo nikakav utjecaj na cijene, štaviše, cijene su rasle do maksimuma polovicom travnja, kao i u cijeloj EU. Vjerovatan razlog je taj što je smanjenje bilo EUR 0,11/l, što je brzim rastom ulaznih cijena lako kompenzirano. Hrvatska (Grafikon 11, desno) je 30/3 smanjila trošarine za 18,7% (ili za EUR 0,08/l), što je uz druge ekonomske mjere (smanjenje marže distributera nafte i ograničavanje prodajnih cijena) imalo za posljedicu blagi pad cijena početkom travnja. Međutim, ograničavanje slobodnog formiranja cijena je dovelo do smanjenja ponude dizela, pogotovo za poljoprivredu, i nestašica. Trend rasta cijena je nastavljen do maksimuma polovicom travnja, da bi potom cijene pale kao i u drugim članicama EU.

Grafikon 11: Prosječna ponderirana maloprodajna cijena dizela (EUR/1000l) u Sloveniji i Hrvatskoj

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB, Oil Bulletin); prikaz autora

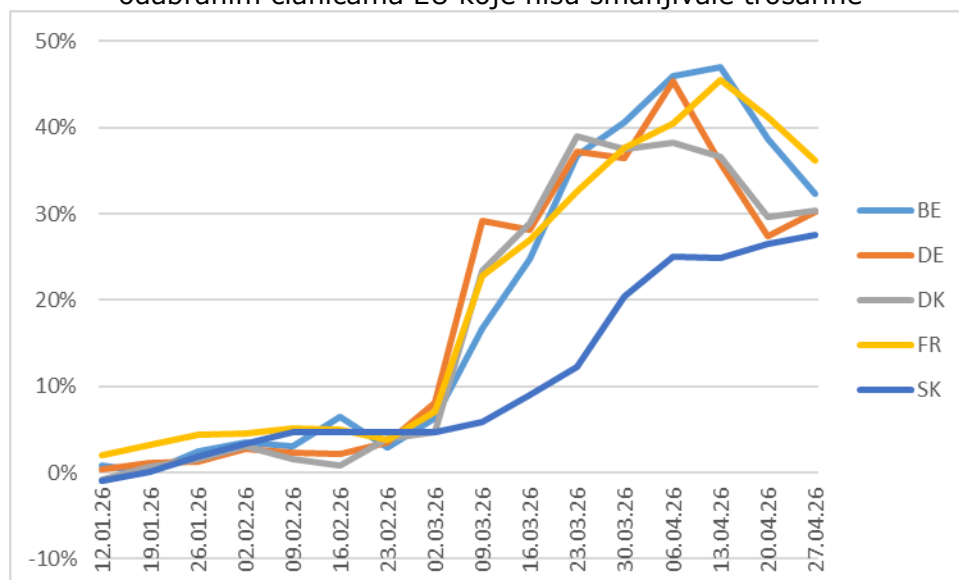
ZAKLJUČCI ANALIZE

Analiza politike oporezivanja dizela u EU u razdoblju siječanj - travanj 2026, pokazala je da je od 27 članica 12 članica pribjeglo smanjivanju trošarine, od kojih su dvije drastično smanjile stopu PDV-a na derivate nafte.

Efekat smanjenja trošarina na cijene dizela je teško procijeniti jer su članice poduzimale i druge fiskalne i nefiskalne mjere. Važni faktori koji su utjecali na stopu rasta cijena dizela jeste osnovica za usporedbe, izvori opskrbe (vlastita proizvodnja, uvoz iz EU ili uvoz iz trećih zemalja), visina zatečenih zaliha u vrijeme izbijanja rata sa Iranom, kretanje cijena na svjetskom tržištu nafte.

Prosječna ponderirana maloprodajna cijene dizela na razini EU je rasla do sredine travnja, sa maksimumom od 37% rasta. U drugoj polovici travnja, pod utjecajem početka mirovnih pregovora, cijene dizela počinju padati. Cijene dizela u članicama koje nisu smanjivale stope trošarina su očigledno determinirale trendove na razini EU (Grafikon 12). Pad cijena u drugoj polovici travnja je rezultat globalnog pada cijena dizela, osim kod nekolicine zemalja (npr. Slovačka), što, vjerojatno, ovisi o izvorima i prethodno ugovorenim uvjetima opskrbe.

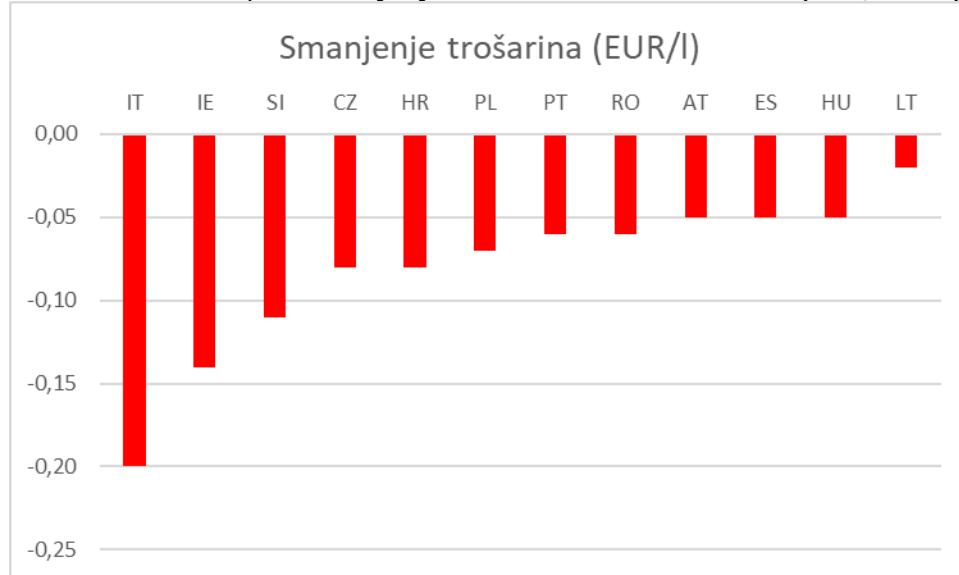
Grafikon 12: Rast prosječne ponderirane maloprodajne cijene dizela u odnosu na 1/1/2026 u odabranim članicama EU koje nisu smanjivale trošarine

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB, Oil Bulletin); izračun i prikaz autora

Analiza je pokazala da je smanjenje trošarina uglavnom proizvelo kratkoročni efekat smanjenja cijena, koji je ubrzo anuliran rastom ulaznih cijena dizela. Međutim, treba imati u vidu da je smanjenje trošarina, s obzirom na ekonomsku snagu većine članica koje ih je primijenilo, bilo jako nisko, tako da se neki značajniji efekti nisu ni mogli očekivati. Najveće smanjenje je uvela Italija, EUR 0,20/l, a većina članica je smanjila trošarine za EUR 0,05/l – EUR 0,10/l (Grafikon 13).

Grafikon 13: Ukupno smanjenje trošarina u članicama EU (EUR/1000l)

Izvor: Baza podataka Europske komisije (TEDB, Oil Bulletin); izračun i prikaz autora

Imajući u vidu inicijative u BiH da se ukine trošarina na dizel (KM 0,30/l) u cijelosti treba istaknuti da je smanjenje trošarina u 12 članica EU, osim u Italiji (EUR 0,20/l) i Poljskoj zbog drastičnog smanjenja stope PDV-a na dizel, manje od smanjenja koje se traži u BiH. Očigledno da se ni mnogo razvijenije članice nisu mogle odreći značajnijeg iznosa poreznih prihoda od trošarina i pripadajućeg PDV-a, čak i u vrijeme globalnih naftnih šokova.

Iz analize politike oporezivanja dizela u EU u razdoblju ožujak - travanj 2026 se može zaključiti sljedeće:

- Bez obzira na cjenovne šokove i rast inflacije primaran cilj članicama EU je kontinuirano financiranje proračuna;
- Drugi primarni cilj je poštivanje minimalnih standarda EU, tako da se vodilo računa da nove (niže) stope trošarina na dizel ne budu niže od minimalne trošarine EU od EUR 330/1000l;
- Smanjenje trošarina na dizel, s obzirom na razvijenost članica i visinu bazne trošarine, je simbolično, tako da ne iznenađuje da su se efekti brzo "istopili" zbog rasta ulaznih cijena;
- Porezno opterećenje derivata nafte je miks dvije vrste poreza: specifične trošarine i *ad valorem* PDV-a, koji imaju različite implikacije u okolnostima kada ulazne cijene rastu. PDV-e, zbog svog *ad valorem* karaktera, sa rastom nabavnih cijena sve više opterećuje prodajnu cijenu u apsolutnom iznosu (čak i ako se trošarine u potpunosti ukinu), za razliku od specifičnog karaktera trošarine, koja sa rastom prodajnih cijena ima sve manji značaj u strukturi prodajne cijene. Analiza je pokazala da veći efekat na cijene ima snižavanje stope PDV-a na dizel, kao *ad valorem* poreza, od smanjenja trošarina, kao specifičnog poreza;
- U vrijeme velikih energetske kriza nacionalne porezne mjere su nedovoljne za ublažavanje negativnih efekata na cijene, te bi se trebalo fokusirati na ciljane proračunske instrumente i ekonomske mjere koje će djelovati u pravcu smanjenja ovisnosti o derivatima nafte;
- Činjenica da je do značajnog smanjenja cijena došlo nakon početka mirovnih pregovora (druga polovica travnja) ukazuje na veliku senzitivnost svjetskog tržišta nafte na neekonomske faktore, te se može izvesti zaključak da eksterni faktori, pogotovo politički,

koji nisu pod utjecajem nacionalnih vlada, imaju najveći utjecaj na pomjeranje cijena derivata nafte.

POUKE ZA BIH

Komparacija porezne politike u BiH i članicama EU nije jednostavna. Postoje faktori koji determiniraju i usmjeravaju porezne mjere, a koji na različite načine djeluju u BiH i ostalim zemljama.

Prvo, potrebno je uzeti u obzir početnu razinu poreznog opterećenja derivata nafte u BiH i članicama EU (prije izbijanja rata). Stopa trošarina na dizel u BiH, uključujući i putarinu, je na razini minimalne trošarine na dizel u EU i daleko je manja od stopa trošarina u većini članica.

Drugo, značaj trošarina za financiranje proračuna u BiH je veliki. Smanjenje trošarina, kojemu su pribjegle neke od članica, zbog simboličnog iznosa u usporebi sa visokim stopama trošarine i PDV-a u članicama, ostavlja dovoljno prihoda za financiranje proračuna, za razliku od BiH, koja bi se morala u potpunosti odreći prihoda od trošarina i pripadajućeg dijela PDV-a.

Treće, potpuno se iz vida gubi operativni dio ukidanja i ponovnog vraćanja trošarina, koji u BiH predstavlja složenu pravnu i administrativnu operaciju, za razliku od EU u kojoj postoji efikasan elektronski sustav (EMCS)⁹ za nadzor kretanja trošarinskih proizvoda, uključujući i derivata nafte, kroz EU.

Četvrto, potrebno je imati u vidu i fiskalnu arhitekturu zemlje koja determinira sustav odlučivanja o politici neizravnih poreza, uključujući i trošarinsku politiku. Za razliku od članica EU, koje su fiskalno centralizirane, bez obzira da li su unitarne ili složene zemlje, u kojima su glavne institucije koje odlučuju o trošarinskoj politici državna vlada i državno ministarstvo financija, kao predlagači, i državni parlament, u BiH je, shodno sustavnom zakonu kojim je sprovedena reforma neizravnog oporezivanja, potrebno postići konsenzus između entiteta o izmjenama politika PDV-a i trošarina u okviru Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje. Kompleksnost se ne odražava samo u sferi trošarinske legislative, već i u sferi podijeljenih nadležnosti kod implementacije poreznih mjera, gdje je administriranje trošarinama na derivate nadležnost UNO¹⁰, a kontrola tržišta derivata nafte u nadležnosti entitetskih ministarstava trgovine.

⁹ *Excise Movement and Control System*

¹⁰ Isključiva nadležnost Sektora za carine UNO imajući u vidu da se derivati nafte u cijelosti uvoze

Analiza prihoda od trošarina na bezalkoholna pića i tekući trendovi

(piše: Mirjana Popović, stručni savjetnik - makroekonomista)

Uvod

Trošarine predstavljaju jedan od najznačajnijih instrumenata sustava neizravnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: BiH) i važan izvor javnih prihoda. Pored fiskalnog značaja, trošarinska politika omogućava kontinuirano praćenje kretanja na pojedinim tržištima kroz analizu oporezivog prometa i promjena u potrošnji određenih grupa proizvoda. U tom kontekstu, bezalkoholna pića predstavljaju specifičnu kategoriju trošarinskih proizvoda čija je naplata uvjetovana različitim faktorima, uključujući kretanja potrošnje, sezonske obrasce, tržišnu strukturu i dinamiku uvoza.

Cilj analize je sagledavanje kretanja prihoda od trošarina na bezalkoholna pića u BiH kroz godišnju, kvartalnu i mjesečnu dinamiku naplate, s posebnim osvrtom na razlike između prihoda ostvarenih od domaćih i uvoznih proizvoda. Analiza je usmjerena na identifikaciju ključnih trendova, sezonskih oscilacija i promjena u strukturi naplate prihoda, te na sagledavanje karakteristika ovog segmenta trošarinskih prihoda u promatranom razdoblju.

Praćenje kretanja prihoda od trošarina na bezalkoholna pića omogućava detaljniji uvid u promjene u oporezivom prometu bezalkoholnih pića i pruža osnov za kontinuirano praćenje efekata tržišnih kretanja na prihode od neizravnih poreza u BiH.

Metodologija analize

Analiza predstavlja nastavak prethodno objavljenih analiza prihoda od trošarina na bezalkoholna pića u BiH¹¹ i zasnovana je na podacima Uprave za neizravno oporezivanje o naplaćenim prihodima od trošarina na bezalkoholna pića. Promatrani podaci obuhvataju ukupne prihode od trošarina na bezalkoholna pića, kao i prihode ostvarene po osnovu domaćih i uvoznih proizvoda.

Radi osiguranja usporedivosti podataka i identifikacije aktualnih trendova, analizom je obuhvaćeno razdoblje od 2021. godine nadalje. Iz analize je isključena 2020. godina, koju su obilježili značajni poremećaji gospodarskih aktivnosti, međunarodne trgovine i potrošnje usljed pandemije COVID-19, što bi moglo uticati na usporedivost rezultata i interpretaciju dugoročnih trendova.

Za potrebe analize korištene su metode deskriptivne statistike i analize vremenskih serija. Kretanja prihoda promatrana su na godišnjoj, kvartalnoj i mjesečnoj razini, pri čemu su stope rasta izračunate usporedbom sa odgovarajućim referentnim razdobljem. Kod godišnje analize korištena je usporedba sa prethodnom godinom, dok su kod kvartalne i mjesečne analize stope rasta izračunate u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Takav pristup omogućava identifikaciju trendova u naplati, procjenu intenziteta promjena i uočavanje sezonskih obrazaca karakterističnih za promet bezalkoholnih pića.

Analiza je provedena kroz tri vremenske razine promatranja:

- I. Godišnja analiza obuhvata razdoblje 2021–2025.¹² godine i uključuje pregled ukupne naplate prihoda od trošarina na bezalkoholna pića, prihoda od trošarina na domaća i uvozna bezalkoholna pića, kao i godišnjih stopa rasta za razdoblje 2022–2025. godine.*

¹¹ O politici oporezivanja bezalkoholnih pića i naplati prihoda od trošarina na bezalkoholna pića više u: Popović, M. (2022). "Analiza naplate prihoda od trošarina na bezalkoholna pića". OMA bilten br. 205/206. O kretanjima naplate ovih prihoda i tekućim trendovima više u: Popović M. (2023, 2024 i 2025) "Analiza naplate prihoda od trošarina na bezalkoholna pića i tekući trendovi". OMA bilten br. 217/218, 229/230 i 241/242.

¹² Posljednji raspoloživi godišnji podaci

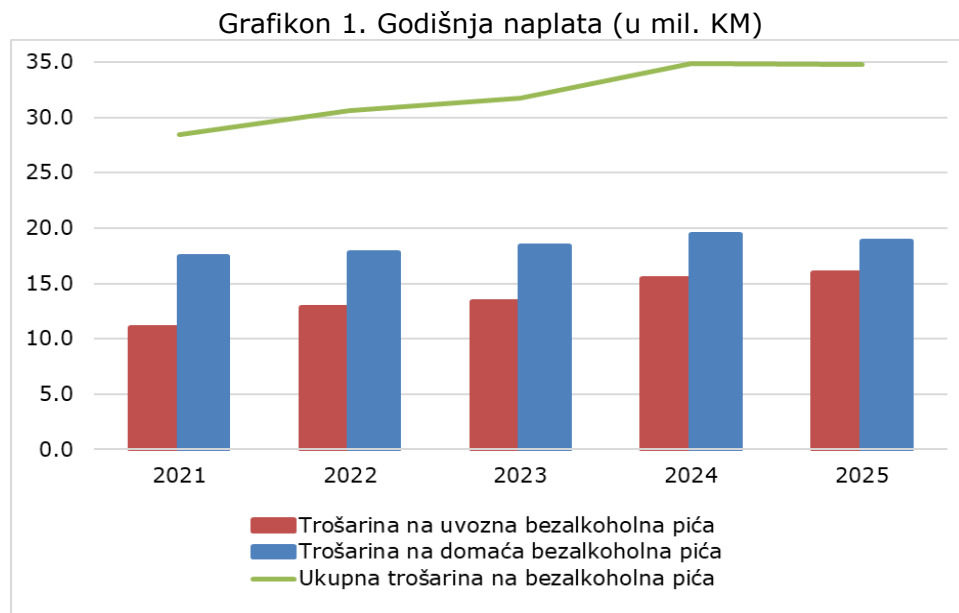
- II. *Kvartalna analiza obuhvata razdoblje od prvog kvartala 2021. do prvog kvartala 2026.¹³ godine i uključuje pregled ukupne naplate prihoda od trošarina na bezalkoholna pića, prihoda od trošarina na domaće i uvozne proizvode, te kvartalnih stopa rasta za razdoblje od prvog kvartala 2022. do prvog kvartala 2026. godine.*
- III. *Mjesečna analiza obuhvata razdoblje od siječnja 2021. do travnja 2026.¹⁴ godine i uključuje pregled mjesečne naplate ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića, prihoda od trošarina na domaće i uvozne proizvode, kao i mjesečnih stopa rasta za razdoblje siječanj 2022. – travanj 2026. godine.*

Rezultati analize prikazani su kroz apsolutne vrijednosti naplaćenih prihoda, stope rasta i strukturne pokazatelje, s ciljem pružanja sveobuhvatnog pregleda kretanja prihoda od trošarina na bezalkoholna pića i identifikacije ključnih trendova u ovom segmentu neizravnog oporezivanja u BiH.

1. Godišnje kretanje prihoda od trošarina na bezalkoholna pića

Prihodi od trošarina na bezalkoholna pića predstavljaju relativno mali segment ukupnih prihoda od trošarina u BiH. U promatranom razdoblju 2021–2025. godine njihov udio u ukupnim prihodima od trošarina kretao se oko 2%, što je značajno manje u odnosu na prihode od trošarina na duhanske prerađevine, naftne derivate i alkoholna pića.

Grafikonom 1 prikazano je kretanje prihoda od trošarina na bezalkoholna pića u razdoblju 2021–2025. godine, izraženo u milijunima KM. Pored ukupno naplaćenih prihoda, prikazana je i struktura naplate prema podrijetlu proizvoda, odnosno prihodi ostvareni od domaćih i uvoznih bezalkoholnih pića. Takav prikaz omogućava sagledavanje doprinosa pojedinih segmenata tržišta ukupnim trošarinskim prihodima, kao i praćenje promjena u njihovom relativnom značaju tijekom vremena.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH; prikaz OMA

Iz grafikona je vidljivo da su ukupni prihodi od trošarina na bezalkoholna pića tijekom cijelog promatranog razdoblja zadržali stabilan uzlazni trend. Ukupna naplata povećana je sa 28,5 mil.

¹³ Posljednji raspoloživi kvartalni podaci

¹⁴ Posljednji raspoloživi mjesečni podaci

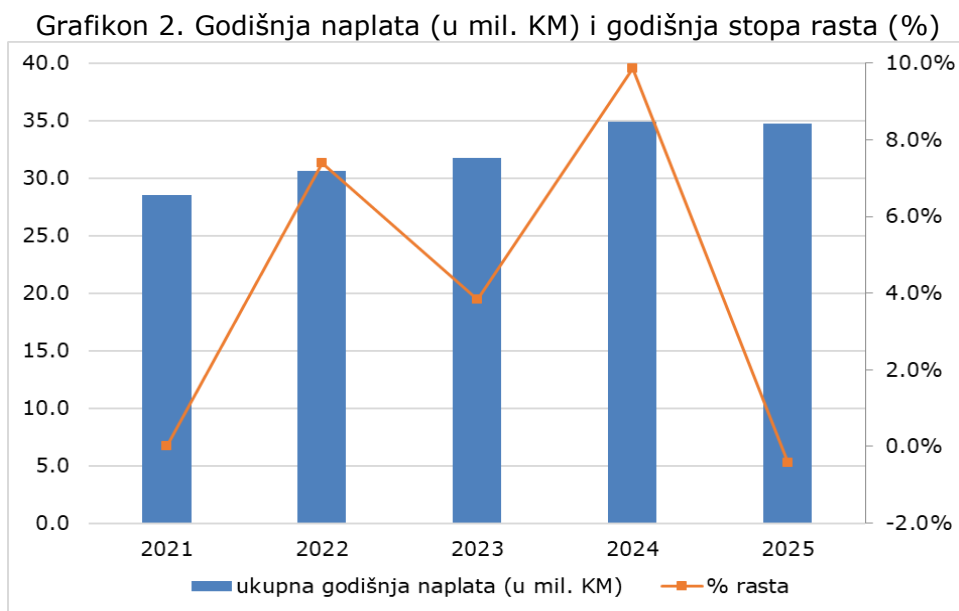
KM u 2021. godini na oko 34,9 mil. KM u 2024. godini, dok je u 2025. godini zadržan približno ista razina naplate.

Promatrano prema strukturi prihoda, trošarine na domaća bezalkoholna pića činile su veći dio ukupne naplate tijekom cijelog razdoblja. Prihodi od trošarina na domaće proizvode kretali su se od 17,5 mil. KM u 2021. godini do 19,5 mil. KM u 2025. godini. Istodobno, prihodi od trošarina na uvezna bezalkoholna pića povećani su sa 11,0 mil. KM na oko 16 mil. KM.

Podaci ukazuju da su oba segmenta, domaća i uvezna bezalkoholna pića, kontinuirano doprinosila ukupnim prihodima od trošarina na bezalkoholna pića, pri čemu je tijekom cijelog promatranog razdoblja evidentna veća naplata trošarina na domaće proizvode u odnosu na uvezne.

1.1. Godišnje kretanje ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića

Grafikonom 2 prikazana je godišnja naplata ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića u razdoblju 2021–2025. godine, izražena u milijunima KM (lijeva vertikalna osa), kao i godišnje stope rasta naplate u razdoblju 2022–2025. godine (desna vertikalna osa).

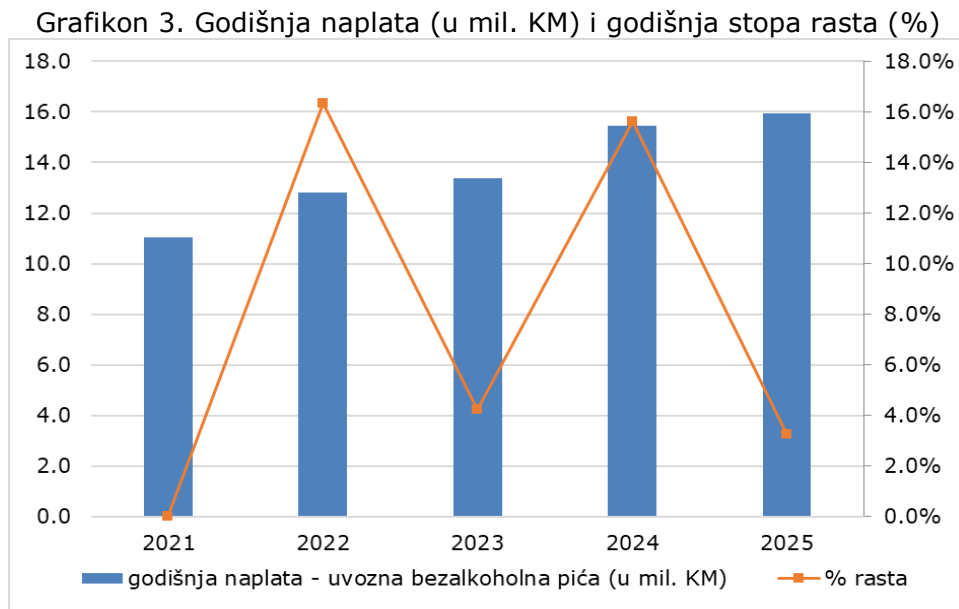
Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH; prikaz OMA

Podaci sa Grafikona 2 ukazuju na kontinuiran rast ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića tijekom gotovo cijelog promatranog razdoblja. Promatrano prema godišnjim stopama rasta, najveće povećanje prihoda zabilježeno je u 2024. godini, kada je naplata bila veća za 9,9% u odnosu na prethodnu godinu. U 2022. godini ostvaren je rast od 7,4%, dok je u 2023. godini stopa rasta iznosila 3,8%. Nakon višegodišnjeg rasta, u 2025. godini zabilježena je blaga korekcija ukupne naplate, pri čemu su prihodi bili niži za 0,4% u odnosu na 2024. godinu.

Kretanje godišnjih stopa rasta ukazuje na prisutne oscilacije u dinamici naplate, pri čemu je nakon usporavanja rasta u 2023. godini uslijedilo njegovo značajno ubrzanje tijekom 2024. godine, dok je u 2025. godini zabilježena stagnacija ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića. Uprkos blagom padu u posljednjoj godini promatranja, ovi prihodi su ostali na veoma visokoj razini u odnosu na ranije godine, što potvrđuje stabilnost ovog segmenta trošarinskih prihoda.

1.2. Godišnje kretanje prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića

Grafikonom 3 prikazana je godišnja naplata prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića u razdoblju 2021–2025. godine, izražena u milijunima KM (lijeva vertikalna osa), kao i godišnje stope rasta ovih prihoda u razdoblju 2022–2025. godine (desna vertikalna osa).

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH; prikaz OMA

Prihodi od trošarina na uvozna bezalkoholna pića bilježe kontinuiran rast tijekom cijelog promatranog razdoblja. Promatrano prema godišnjim stopama rasta, najveće povećanje prihoda zabilježeno je u 2022. godini, kada je naplata bila veća za 16,4% u odnosu na prethodnu godinu. Slična dinamika rasta zabilježena je i u 2024. godini, sa stopom rasta od 15,6%. U 2023. godini rast prihoda usporen je na 4,2%, dok je u 2025. godini iznosio 3,2%.

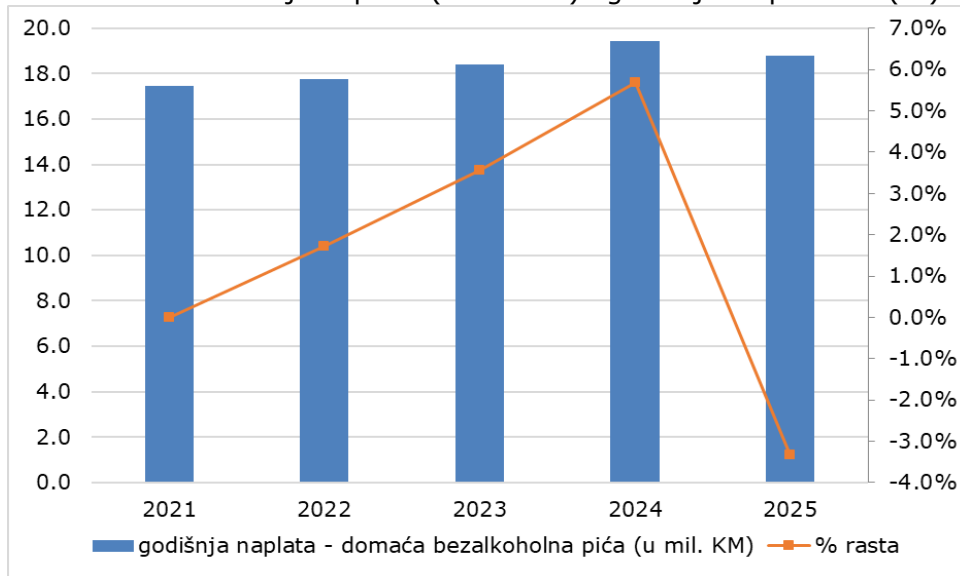
Podaci ukazuju na stabilno povećanje prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića tijekom cijelog promatranog razdoblja, iako je intenzitet rasta varirao od godine do godine. Istodobno, uvozni proizvodi ostvaruju manji udio u ukupnim prihodima od trošarina na bezalkoholna pića u odnosu na domaće proizvode, ali njihov značaj u strukturi ukupne naplate bilježi postepeno povećanje.

Kretanje prihoda i stopa rasta ukazuje da je rast prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića predstavljao jedan od važnijih izvora povećanja ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića u promatranom razdoblju.

1.3. Godišnje kretanje prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića

Grafikonom 4 prikazana je godišnja naplata prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića u razdoblju 2021–2025. godine, izražena u milijunima KM (lijeva vertikalna osa), kao i godišnje stope rasta ovih prihoda u razdoblju 2022–2025. godine (desna vertikalna osa).

Grafikon 4. Godišnja naplata (u mil. KM) i godišnja stopa rasta (%)

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH; prikaz OMA

Prihodi od trošarina na domaća bezalkoholna pića bilježili su kontinuiran rast od 2021. do 2024. godine, dok je u 2025. godini zabilježeno blago smanjenje naplate. Promatrano prema godišnjim stopama rasta, naplata prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića povećana je za 1,7% u 2022. godini, za 3,6% u 2023. godini i za 5,7% u 2024. godini u odnosu na prethodnu godinu. Nakon trogodišnjeg razdoblja rasta, u 2025. godini zabilježena je negativna stopa rasta od 3,3%.

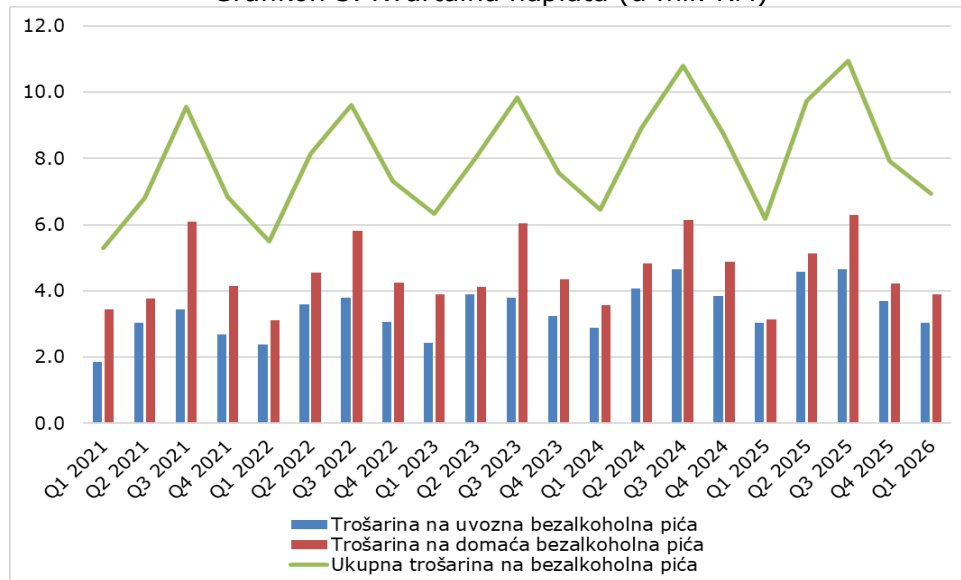
Podaci ukazuju na relativno stabilno kretanje prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića tijekom cijelog promatranog razdoblja. Iako su godišnje stope rasta bile niže u odnosu na stope rasta prihoda od trošarina na uvezna bezalkoholna pića, domaći proizvodi su tijekom cijelog razdoblja ostvarivali veći apsolutni iznos naplaćenih prihoda i zadržali dominantni udio u strukturi ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića.

Istodobno, blago smanjenje prihoda u 2025. godini nije značajnije promijenilo njihov položaj u ukupnoj strukturi naplate, budući da su prihodi od trošarina na domaća bezalkoholna pića i dalje činili najveći pojedinačni segment ukupnih prihoda od trošarina u ovoj grupi proizvoda.

2. Kvartalno kretanje prihoda od trošarina na bezalkoholna pića

Grafikonom 5 prikazana je kvartalna naplata prihoda od trošarina na bezalkoholna pića u Bosni i Hercegovini za razdoblje od prvog kvartala (Q1) 2021. godine do prvog kvartala (Q1) 2026. godine, izražena u milijunima KM. Pored ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića, prikazana je i struktura naplate prema podrijetlu proizvoda, odnosno prihodi od trošarina na domaća i uvezna bezalkoholna pića.

Grafikon 5. Kvartalna naplata (u mil. KM)

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Kvartalni podaci ukazuju na izraženu sezonalnost u naplati prihoda od trošarina na bezalkoholna pića. Tijekom cijelog promatranog razdoblja najveći iznosi naplate redovito su ostvarivani u trećem kvartalu, dok su niže razine naplate uglavnom evidentirani u prvom i četvrtom kvartalu.

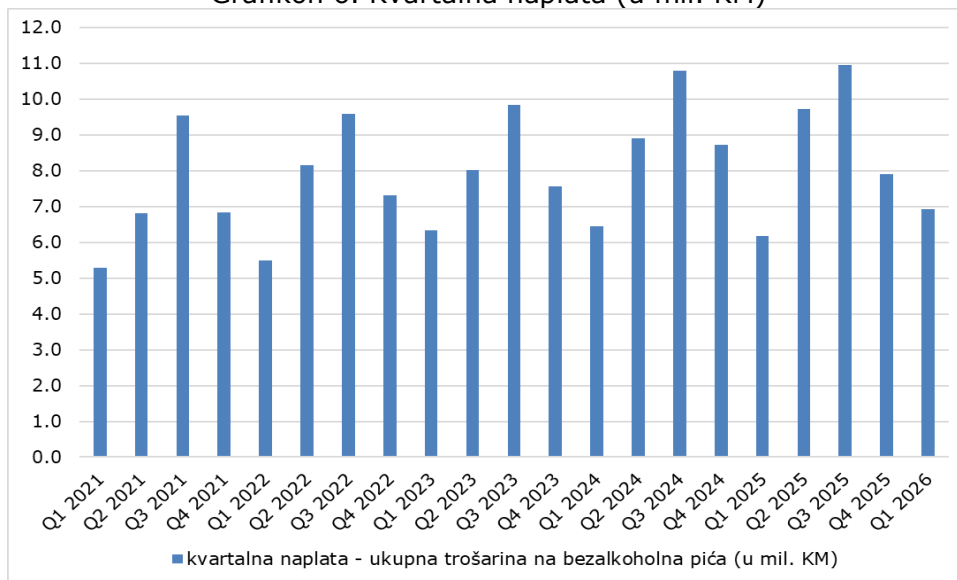
Istodobno, vidljiv je i postepen rast ukupne kvartalne naplate kroz promatrano razdoblje, pri čemu se povećanje prihoda može uočiti kod domaćih i uvoznih bezalkoholnih pića. Takva kretanja ukazuju na dugoročni trend rasta ovog segmenta trošarinskih prihoda, uz istodobno prisustvo izraženih sezonskih oscilacija koje karakteriziraju tržište bezalkoholnih pića.

Uočeni sezonski obrazac prisutan je tijekom cijelog analiziranog razdoblja, što potvrđuje da sezonalnost predstavlja jedan od ključnih faktora koji utječu na dinamiku kvartalne naplate prihoda od trošarina na bezalkoholna pića.

2.1. Kvartalno kretanje ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića

Grafikonom 6 prikazana je kvartalna naplata ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića za razdoblje Q1 2021–Q1 2026. godine, izražena u milijunima KM.

Grafikon 6. Kvartalna naplata (u mil. KM)

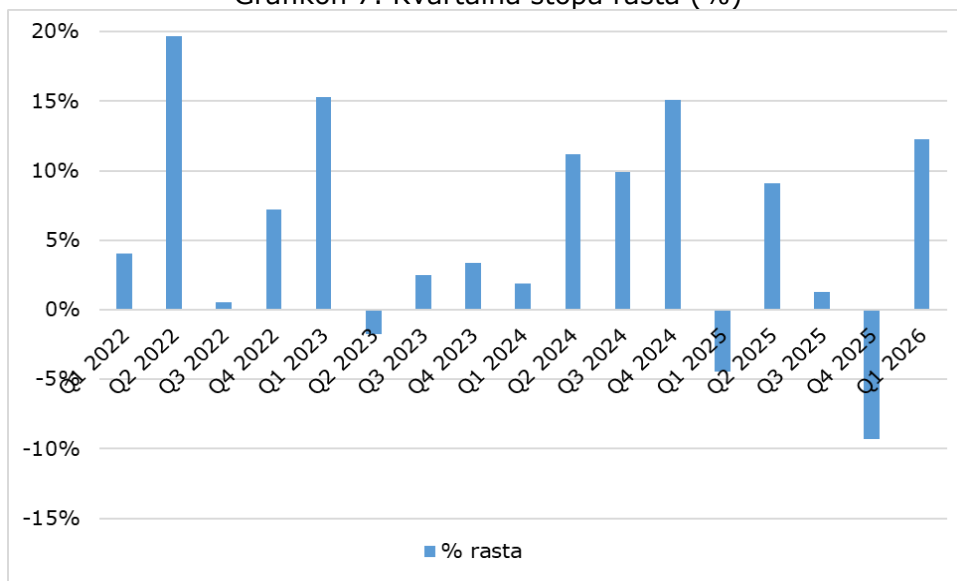

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Podaci sa Grafikona 6 potvrđuju izraženu sezonalnost u naplati prihoda od trošarina na bezalkoholna pića. Tijekom cijelog promatranog razdoblja najviše razine naplate redovito su ostvarivane u trećem kvartalu, dok su najniži iznosi uglavnom evidentirani u prvom kvartalu godine. Takva dinamika ukazuje na ponavljajući sezonski obrazac koji karakterizira tržište bezalkoholnih pića.

Pored sezonskih oscilacija, uočljiv je i trend postepenog rasta kvartalne naplate tijekom promatranog razdoblja. Najviši iznosi prihoda ostvareni su u posljednjim godinama analize, što je u skladu sa rastom ukupnih godišnjih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića prikazanim u prethodnom poglavlju. Detaljniji uvid u intenzitet promjena u naplati po kvartalima dan je kroz analizu kvartalnih stopa rasta u nastavku. Grafikonom 7 prikazana je kvartalna stopa rasta ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića za razdoblje Q1 2022–Q1 2026. godine.

Grafikon 7. Kvartalna stopa rasta (%)

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

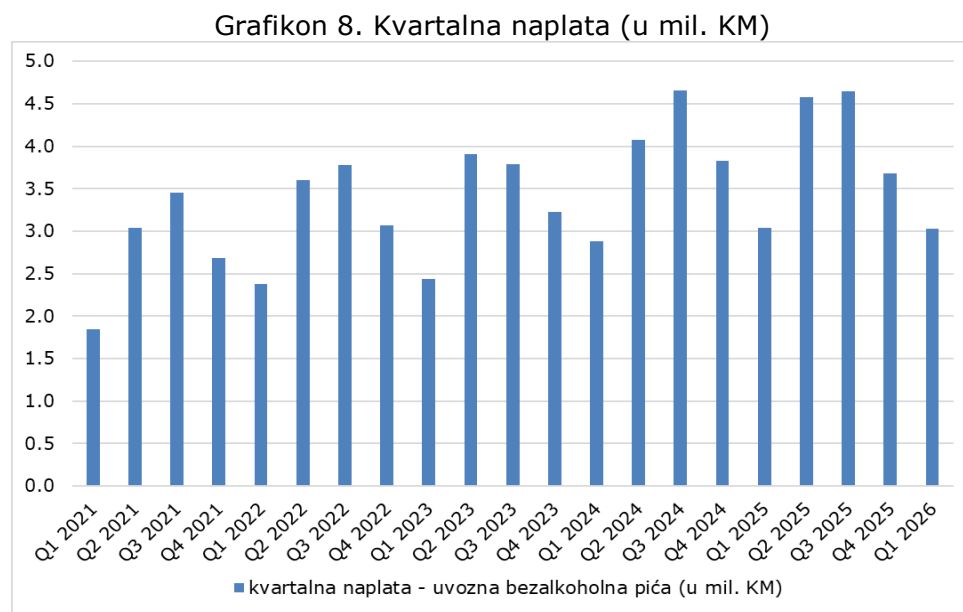
Analiza kvartalnih stopa rasta prihoda od trošarina na bezalkoholna pića pokazuje izražene oscilacije tijekom promatranog razdoblja, uz preovladavajući trend rasta. Najveća stopa rasta zabilježena je u drugom kvartalu 2022. godine (19,7%). Pored toga, visoke stope rasta ostvarene su u prvom kvartalu 2023. godine (15,3%), drugom kvartalu 2024. godine (11,2%), četvrtom kvartalu 2024. godine (15,1%) te prvom kvartalu 2026. godine (12,3%).

Tijekom promatranog razdoblja većina kvartala bilježi pozitivne stope rasta, što ukazuje na kontinuirano povećanje prihoda od trošarina na bezalkoholna pića. Izuzetak predstavlja drugi kvartal 2023. godine, kada je zabilježen blagi pad prihoda, kao i prvi i četvrti kvartal 2025. godine, pri čemu je u četvrtom kvartalu 2025. godine evidentirana najizraženija negativna stopa rasta od -9,3%.

Usprkos povremenim oscilacijama, ukupna dinamika kretanja prihoda ukazuje na uzlazni trend, što potvrđuje i oporavak naplate u prvom kvartalu 2026. godine, kada je ostvarena stopa rasta od 12,3%.

2.2. *Kvartalno kretanje prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića*

Grafikonom 8 prikazana je kvartalna naplata prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića za razdoblje Q1 2021–Q1 2026. godine, izražena u milijunima KM.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

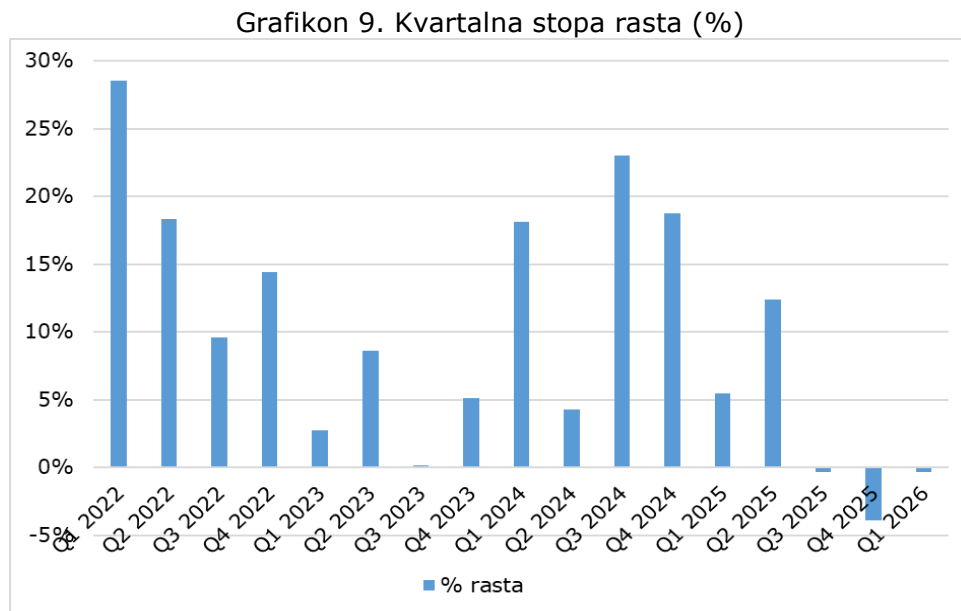
Kvartalni podaci o naplati prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića ukazuju na izražene oscilacije tijekom promatranog razdoblja. Naplata prihoda uglavnom je bila viša u drugoj polovici godine, posebno u trećem kvartalu, što se može povezati sa povećanom potrošnjom bezalkoholnih pića tijekom ljetne sezone. Najviši kvartalni prihod ostvaren je u trećem kvartalu 2024. godine, kada je naplaćeno približno 4,7 milijuna KM.

Tijekom većeg dijela promatranog razdoblja evidentan je postepeni rast naplate prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića. Vrijednosti su porasle sa oko 1,8 milijuna KM u prvom kvartalu 2021. godine na više od 4,5 milijuna KM u pojedinim kvartalima 2024. i 2025. godine, što ukazuje na dugoročni trend povećanja fiskalnih prihoda po ovom osnovu.

Od uobičajenog sezonskog obrasca odstupa drugi kvartal 2023. godine, kada je ostvarena veća naplata nego u narednom, trećem kvartalu iste godine. Međutim, promatrano na razini cijelog

razdoblja, sezonska kretanja ostaju jasno izražena, uz više razine naplate u kvartalima koji obuhvataju ljetne mjesece.

Grafikonom 9 prikazana je kvartalna stopa rasta prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića za razdoblje Q1 2022–Q1 2026. godine.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Promatrano kroz cijelo razdoblje, većina kvartala bilježi pozitivne stope rasta, što ukazuje na opći trend povećanja prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića.

Najveća stopa rasta zabilježena je u prvom kvartalu 2022. godine (28,5%), dok su značajne pozitivne stope ostvarene i tijekom 2024. godine, posebno u prvom kvartalu (18,1%), trećem kvartalu (23,0%) i četvrtom kvartalu (18,8%). Navedeni rezultati ukazuju na intenzivniji rast prihoda od trošarina u odnosu na prethodna usporediva razdoblja.

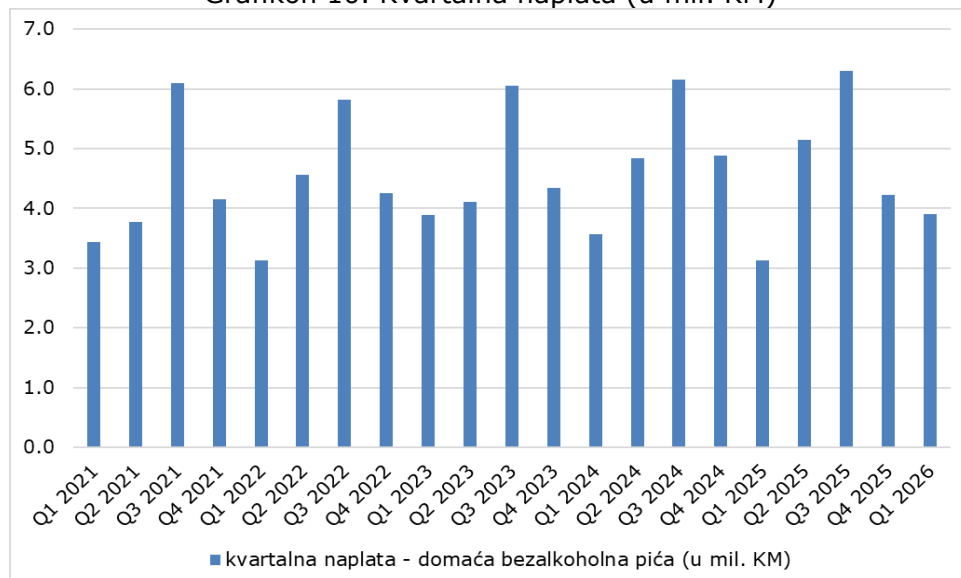
S druge strane, negativne stope rasta zabilježene su u pojedinim kvartalima pred konac promatranog razdoblja, uključujući treći kvartal 2025. godine (-0,3%), četvrti kvartal 2025. godine (-3,9%) i prvi kvartal 2026. godine (-0,3%). Međutim, intenzitet ovih padova bio je relativno ograničen u usporedbi sa prethodno ostvarenim stopama rasta, te ne mijenja opći trend povećanja prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića tijekom promatranog razdoblja.

2.3. Kvartalno kretanje prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića

Budući da prihodi od trošarina na domaća bezalkoholna pića čine veći dio ukupne naplate trošarina u ovom segmentu, njihova dinamika u većoj mjeri odražava opći trend tržišta bezalkoholnih pića u BiH.

Grafikonom 10 prikazana je kvartalna naplata prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića za razdoblje Q1 2021–Q1 2026. godine, u milijunima KM.

Grafikon 10. Kvartalna naplata (u mil. KM)

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

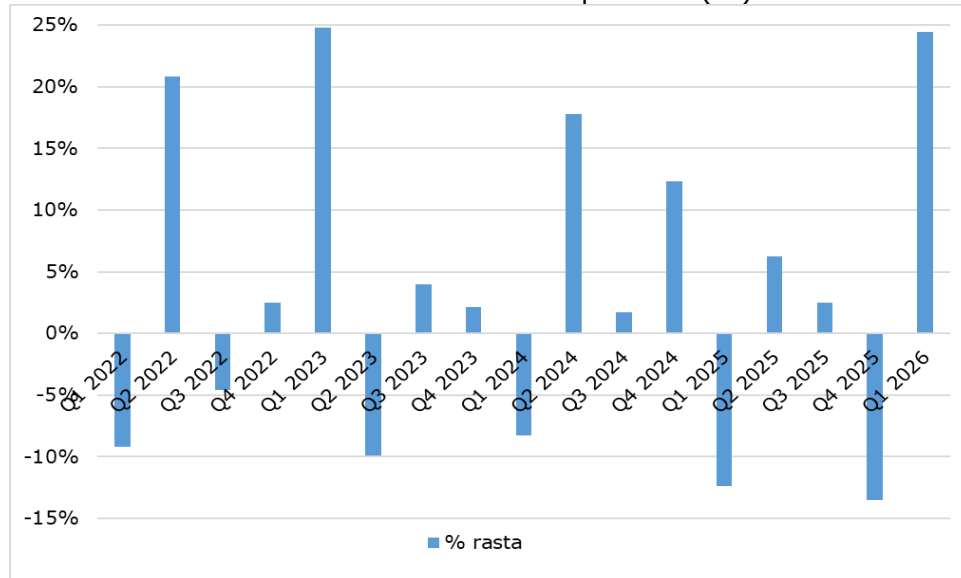
Kvartalna naplata prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića pokazuje izražene sezonske oscilacije tijekom cijelog promatranog razdoblja. Kao i kod ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića i prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića, najviše razine naplate redovito se ostvaruju u trećem kvartalu godine. Ovakav obrazac ukazuje na izraženu sezonalnost tržišta bezalkoholnih pića, pri čemu je potrošnja najintenzivnija tijekom ljetnih mjeseci.

Pored sezonskih kretanja, uočljiv je i dugoročni trend rasta prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića. Vrijednosti naplate u kasnijim godinama promatranog razdoblja uglavnom su više u odnosu na početne godine, što ukazuje na povećanje obujma oporezovanog prometa bezalkoholnih pića tijekom promatranog razdoblja.

U ostalim kvartalima (Q1, Q2 i Q4) prihodi su uglavnom niži u odnosu na treći kvartal, pri čemu se najniže vrijednosti najčešće bilježe u prvom kvartalu godine. Međutim, uprkos kvartalnim oscilacijama, ukupna dinamika kretanja pokazuje stabilan rast naplate prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića tijekom promatranog razdoblja.

Grafikonom 11 prikazana je kvartalna stopa rasta prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića za razdoblje Q1 2022–Q1 2026. godine.

Grafikon 11. Kvartalna stopa rasta (%)

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Promjene kvartalnih stopa rasta prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića ukazuju na izražene oscilacije tijekom promatranog razdoblja. Iako većina kvartala bilježi pozitivne stope rasta, njihov intenzitet značajno varira, što upućuje na promjenjivu dinamiku naplate prihoda od trošarina iz godine u godinu.

Najveće povećanje prihoda ostvareno je u prvom kvartalu 2023. godine (24,8%) i prvom kvartalu 2026. godine (24,5%). Značajna stopa rasta zabilježena je i u drugom kvartalu 2022. godine (20,8%), što ukazuje na snažno povećanje prihoda u odnosu na usporediva razdoblja.

S druge strane, negativne stope rasta evidentirane su u prvom kvartalu 2025. godine (-12,4%) i četvrtom kvartalu 2025. godine (-13,5%), pri čemu je pad u posljednjem kvartalu 2025. godine bio najizraženiji tijekom cijelog promatranog razdoblja. Pad prihoda u prvom i četvrtom kvartalu 2025. godine odrazio se i na kretanje ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića prikazanih na Grafikonu 7.

Usprkos povremenim padovima, promatrano razdoblje karakterizira trend rasta prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića, što potvrđuju visoke pozitivne stope rasta ostvarene u više kvartala tijekom analiziranog razdoblja.

3. Mjesečno kretanje prihoda od trošarina na bezalkoholna pića

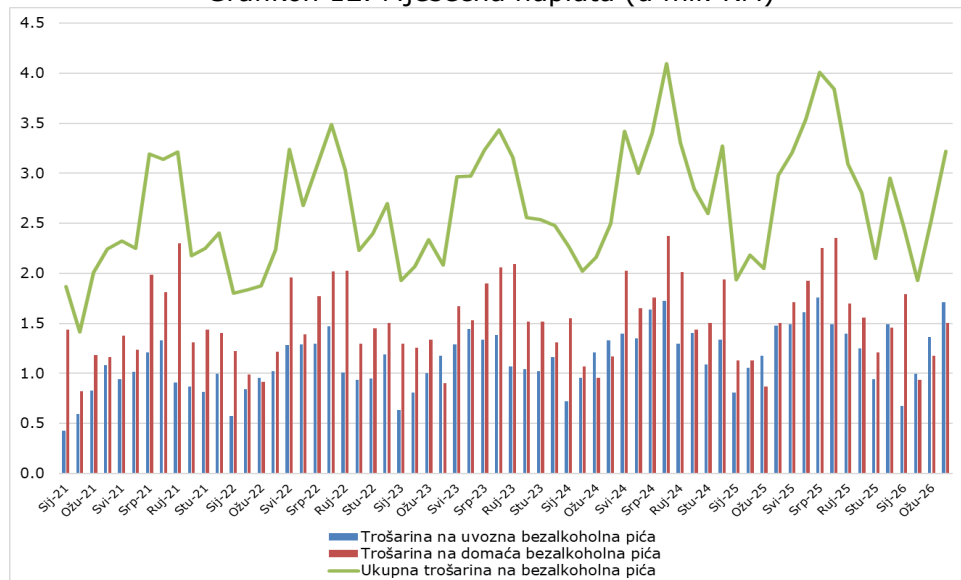
U ovom poglavlju analizirano je mjesečno kretanje prihoda od trošarina na bezalkoholna pića u Bosni i Hercegovini, s posebnim osvrtom na prihode ostvarene od domaćih i uvoznih bezalkoholnih pića. Analiza mjesečnih podataka omogućava detaljniji uvid u dinamiku naplate ovih prihoda u odnosu na kvartalne pokazatelje, te doprinosi identificiranju sezonskih obrazaca i kratkoročnih oscilacija u njihovom kretanju.

Cilj analize je da se utvrde osnovni trendovi i sezonske karakteristike naplate trošarina na bezalkoholna pića, kao i relativni doprinos domaćih i uvoznih proizvoda ukupno ostvarenim prihodima. Dobijeni rezultati mogu poslužiti kao osnova za bolje razumijevanje kretanja prihoda od trošarina i podršku fiskalnom planiranju i praćenju efekata porezne politike.

Grafikonom 12 prikazano je mjesečno kretanje prihoda od trošarina na bezalkoholna pića za razdoblje siječanj 2021 – travanj 2026. godine, izraženo u milijunima KM. Pored ukupno

naplaćenih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića, prikazana je i struktura prihoda prema podrijetlu proizvoda, odnosno prihodi od trošarina na domaća i uvezna bezalkoholna pića.

Grafikon 12. Mjesečna naplata (u mil. KM)

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Na grafikonu se uočava izražen sezonski obrazac kretanja prihoda od trošarina na bezalkoholna pića. Najviše razine naplate uglavnom se ostvaruju tijekom ljetnih mjeseci, odnosno u razdoblju od svibnja do rujna, dok su prihodi na početku godine (siječanj–ožujak) u pravilu niži. Tijekom ljetnog razdoblja naplata je stabilnija i ostvaruje se na višoj razini u odnosu na ostatak godine.

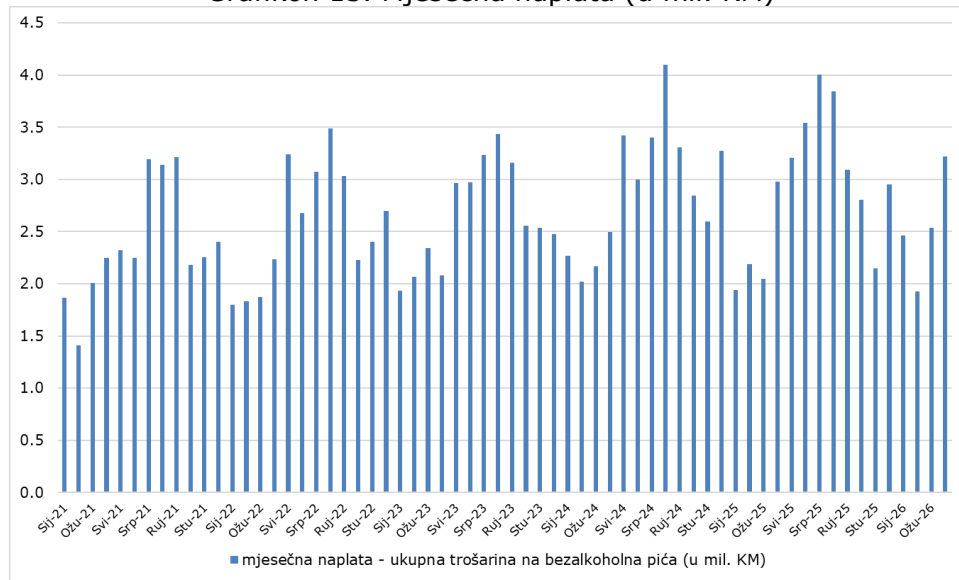
Ponavljanje ovakvog obrasca kroz cijelo promatrano razdoblje ukazuje na izraženu sezonalnost prihoda od trošarina na bezalkoholna pića. Pored sezonskih oscilacija, uočljiv je i trend postepenog rasta naplaćenih prihoda u kasnijim godinama u odnosu na početak promatranog razdoblja.

Detaljnija analiza kretanja ukupnih mjesečnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića, kao i prihoda od trošarina na domaća i uvezna bezalkoholna pića, prikazana je u nastavku.

3.1. Mjesečno kretanje ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića

Grafikonom 13 prikazana je mjesečna naplata ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića za razdoblje siječanj 2021–travanj 2026. godine, izražena u milijunima KM.

Grafikon 13. Mjesečna naplata (u mil. KM)

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Iz grafikona se uočava izražen sezonski karakter naplate prihoda od trošarina na bezalkoholna pića. Prihodi su u pravilu najviši tijekom ljetnih mjeseci, posebno u srpnju i kolovozu, dok se najniže razine naplate najčešće bilježe u razdoblju od siječnja do ožujka. Ovakav obrazac ponavlja se tijekom cijelog promatranog razdoblja, što ukazuje na izraženu sezonalnost u kretanju ovih prihoda.

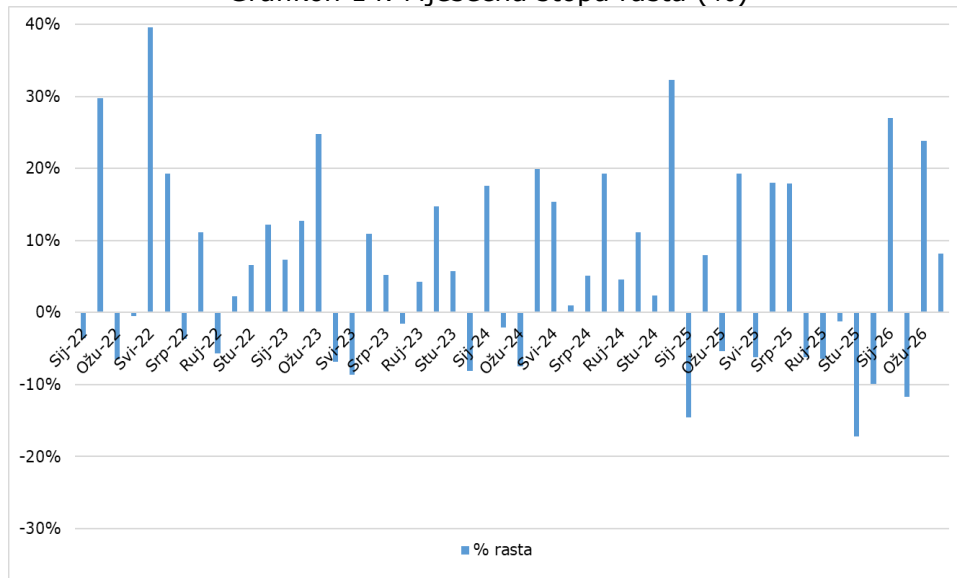
Pored sezonskih oscilacija, uočljiv je i trend rasta naplaćenih prihoda kroz vrijeme. Vrijednosti ostvarene u posljednjim godinama promatranog razdoblja uglavnom su više u odnosu na početne godine, što ukazuje na povećanje prihoda od trošarina na bezalkoholna pića.

Najveća mjesečna naplata zabilježena je u kolovozu 2024., te srpnju i kolovozu 2025. godine, dok je najmanja naplata evidentirana u veljači 2021. godine. Razlika između najnižih i najviših mjesečnih vrijednosti dodatno potvrđuje postojanje značajnih sezonskih oscilacija u naplati prihoda od trošarina na bezalkoholna pića.

Detaljniji uvid u strukturu i dinamiku ovih kretanja dan je kroz analizu prihoda od trošarina na domaća i uvezna bezalkoholna pića u narednim potpoglavljima.

Grafikonom 14 prikazana je mjesečna stopa rasta ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića za razdoblje siječanj 2022–travanj 2026. godine, a u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Grafikon 14. Mjesečna stopa rasta (%)

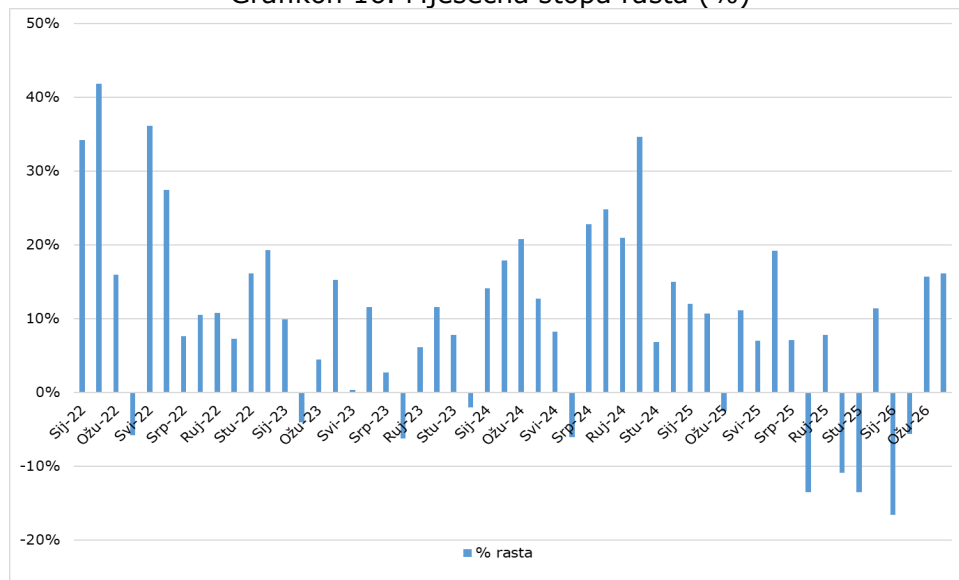
Kao i kod ukupnih prihoda od trošarina na bezalkoholna pića prikazanih na mjesečnoj razini, i kod prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića uočava se izražen sezonski obrazac kretanja. Najviši prihodi uglavnom se ostvaruju tijekom ljetnih mjeseci, dok se najniže vrijednosti naplate najčešće bilježe u siječnju.

Najveći prihodi u promatranom razdoblju ostvareni su u srpnju 2025. i kolovozu 2024. godine. Istodobno, u travnju 2026. godine zabilježena je relativno visoka naplata prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića u odnosu na uobičajena kretanja za taj mjesec, što ukazuje na intenzivniju naplatu u odnosu na prethodne godine.

Promatrano u cjelini, mjesečna kretanja prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića potvrđuju prisustvo sezonskih oscilacija, uz istodobni trend rasta naplaćenih prihoda tijekom promatranog razdoblja.

Grafikonom 16 prikazana je mjesečna stopa rasta prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića za razdoblje siječanj 2022–travanj 2026. godine, a u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Grafikon 16. Mjesečna stopa rasta (%)

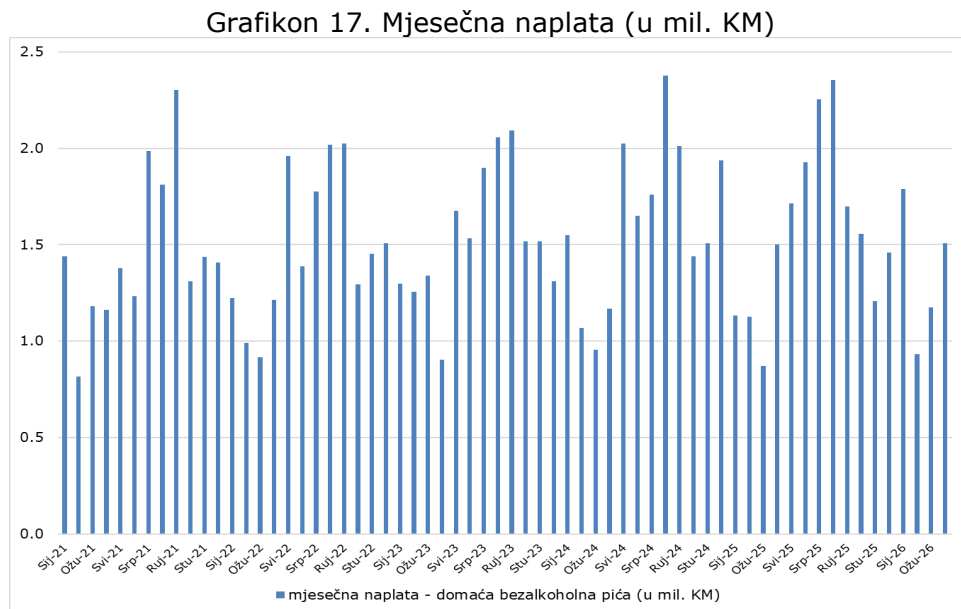
Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

Najveće stope rasta prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića zabilježene su tijekom 2022. godine. U odnosu na iste mjesece prethodne godine, naplata je u siječnju porasla za 34,3%, u veljači za 41,9%, u svibnju za 36,1%, a u lipnju za 27,5%. Značajan rast ostvaren je i u listopadu 2024. godine, kada je naplata bila veća za 34,7% u odnosu na listopad prethodne godine.

S druge strane, tijekom 2025. godine zabilježeno je usporavanje rasta, odnosno pad prihoda u pojedinim mjesecima. Tako je u kolovozu 2025. godine evidentiran pad od 13,5%, u listopadu 10,9%, a u studenom 13,5% u odnosu na iste mjesece prethodne godine. Najveći pad u promatranom razdoblju zabilježen je u siječnju 2026. godine, kada je naplata prihoda od trošarina na uvozna bezalkoholna pića bila manja za 16,6% u odnosu na siječanj 2025. godine. Negativna stopa rasta zabilježena je i u veljači 2026. godine, nakon čega su u ožujku i travnju evidentirane pozitivne stope rasta od približno 16% u odnosu na iste mjesece prethodne godine.

3.3. Mjesečno kretanje prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića

Grafikonom 17 prikazano je mjesečno kretanje naplate prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića za razdoblje siječanj 2021–travanj 2026. godine, izraženo u milijunima KM.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

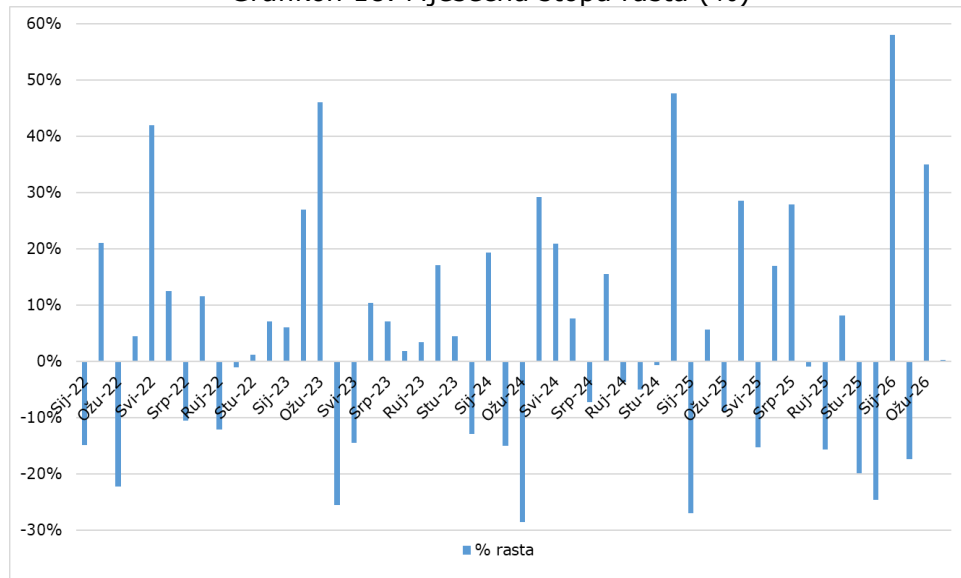
Mjesečna naplata prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića tijekom promatranog razdoblja pokazuje relativno stabilnu dinamiku, uz povremene izraženije oscilacije između pojedinih mjeseci. Više razine naplate uglavnom su ostvarivane u drugoj polovici godine, dok su niže vrijednosti najčešće evidentirane početkom godine.

Najveći prihodi zabilježeni su u rujnu 2021., kolovozu 2024. godine te u srpnju i kolovozu 2025. godine. S druge strane, najniže razine naplate evidentirane su uglavnom u veljači i ožujku, dok se kao izuzetak izdvaja travanj 2023. godine, kada je ostvaren jedan od najnižih mjesečnih iznosa u cijelom promatranom razdoblju.

Promatrano u cjelini, kretanje prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića karakteriziraju redovite mjesečne oscilacije, uz postepeno povećanje razine naplate u odnosu na početak promatranog razdoblja.

Grafikonom 18 prikazana je mjesečna stopa rasta prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića za razdoblje siječanj 2022–travanj 2026. godine, a u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Grafikon 18. Mjesečna stopa rasta (%)

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH, prikaz OMA

U promatranom razdoblju uočavaju se izražene oscilacije, odnosno smjene razdoblja povećanja i smanjenja prihoda. Najizraženija povećanja zabilježena su u siječnju 2026. godine (58,1%), prosincu 2024. godine (47,6%), ožujku 2023. godine (46,8%) i svobnju 2022. godine (42,0%). Istodobno, najveća smanjenja evidentirana su u ožujku 2024. godine (-28,7%), siječnju 2025. godine (-27,0%) i travnju 2023. godine (-25,6%). Ovako izražene oscilacije ukazuju na značajnu promjenjivost mjesečne dinamike naplate prihoda od trošarina na domaća bezalkoholna pića u odnosu na iste mjesece prethodne godine.

Promatrano u cjelini, kretanje mjesečnih stopa rasta karakteriziraju povremena značajna odstupanja, pri čemu se smjenjuju razdoblja intenzivnog rasta i pada prihoda. Takva dinamika potvrđuje da su mjesečna kretanja osjetljivija na kratkoročne promjene nego godišnji i kvartalni pokazatelji.

Zaključak

Analiza prihoda od trošarina na bezalkoholna pića u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2021–2026. godine pokazuje da se radi o relativno malom, ali fiskalno stabilnom segmentu trošarinskih prihoda, čije je kretanje uvjetovano kombiniranim djelovanjem dugoročnih tržišnih trendova i izraženih sezonskih obrazaca potrošnje.

Na godišnjoj razini evidentiran je kontinuiran rast ukupne naplate od 2021. do 2024. godine, dok je u 2025. godini zabilježena blaga stagnacija. Uprkos tome, ukupni prihodi zadržani su na razini znatno višoj u odnosu na početak promatranog razdoblja, što potvrđuje stabilnost tržišta i otpornost ovog segmenta prihoda na kratkoročne tržišne poremećaje. Istodobno, analiza strukture prihoda pokazuje da domaća bezalkoholna pića i dalje ostvaruju dominantan doprinos ukupnoj naplati, dok prihodi od trošarina na uvozna bezalkoholna pića rastu bržom dinamikom i postepeno povećavaju svoj udio u ukupnim prihodima.

Rezultati kvartalne i mjesečne analize jasno potvrđuju postojanje izražene sezonalnosti. Najveći iznosi prihoda redovno se ostvaruju tijekom ljetnih mjeseci i trećeg kvartala godine, što ukazuje na snažnu povezanost naplate trošarina sa sezonskim obrascima potrošnje bezalkoholnih pića. Takva kretanja prisutna su tijekom cijelog analiziranog razdoblja i predstavljaju jedno od osnovnih obilježja ovog segmenta trošarinskih prihoda.

Istodobno, analiza stopa rasta ukazuje na postojanje značajne kratkoročne volatilnosti, naročito na mjesečnoj razini. Pojedini mjeseci bilježe izrazito visoke pozitivne ili negativne stope promjene u odnosu na ista razdoblja prethodne godine, što potvrđuje osjetljivost ovih prihoda na promjene u potrošačkom ponašanju, distribuciji proizvoda, tržišnim aktivnostima proizvođača i uvoznika, kao i na šire ekonomske okolnosti koje utječu na promet bezalkoholnih pića. Međutim, promatrano iz dugoročne perspektive, navedene oscilacije nisu narušile osnovni trend rasta naplate.

Sveukupno promatrano, prihodi od trošarina na bezalkoholna pića predstavljaju pouzdan i relativno stabilan izvor javnih prihoda, ali istodobno i vrijedan indikator kretanja na tržištu bezalkoholnih pića u Bosni i Hercegovini. Zbog izražene povezanosti sa potrošnjom i tržišnim trendovima, kontinuirano praćenje ovih prihoda može doprinijeti kvalitetnijem fiskalnom planiranju, preciznijem prognoziranju prihoda od neizravnih poreza i pravodobnom prepoznavanju promjena u strukturi domaće potrošnje i uvoza bezalkoholnih pića.

Arhiva biltena:

http://www.oma.uino.gov.ba/04_objasnjenja.asp?l=h